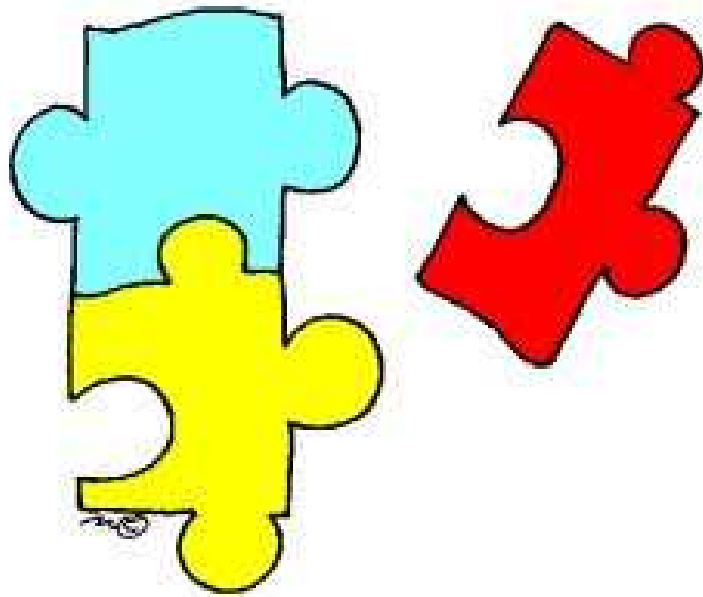

Szerkesztette: Faragó Ferenc

AUTI- KISSZÓTÁR

ELŐSZÓ

*„Kommunikációs társadalom: Ugyanazokon a szavakon mást és mást értünk.”
(Egy autista fiú gondolata)*

Talán ez az „autista” gondolat lehetett az, ami elindította bennem azt a vágyat, hogy egy szótárt kellene összeállítani azokból a szavakból, fogalmakból, szakmai kifejezésekből, amik az autizmussal kapcsolatosak. Egy olyan auti-küsszótárt amelyben csokorba gyűjtjük azokat a szavakat, melyeken megpróbálunk ugyanazt érteni. Nos, így utólag elmondhatom: embert próbáló feladat, mi több embert meghaladó...

Kenyere javát megevő gyógypedagógusként állandóan azzal találkoztam, hogy a szakszavaink igazi jelentése folyamatosan ficamodik és torzul. Másrészt újból és újból szakszavaknak vélt szavakat generálunk, melyekkel igyekszünk a régieket felülírni. Ezzel a jelenséggel a szótárunk szerkesztése és a lektori egyeztetések során is szembesülhettünk, valamint azzal is, hogy ezt a folyamatot a szótár sem fogja megállítani, legfeljebb megnyilvánulhat benne egyfajta rendteremtési szándék.

Be kell avatnom a Kedves szótárhasználó Olvasót abba a közös – szerkesztői és lektori – döntésünkbe, hogy autizmussal foglalkozó magyar szakember nevét nem említi a küsszótár, mert ez nem tehető meg a teljesség igényével. Ha meg kimaradna valaki – és nyilván kimaradna – az nekünk okozna utólagos lelkiismeret furdalást.

Úgy gondolom, a küsszótár használata nagyon egyszerű, hisz’ ez volt a szerkesztői szándék is. Nem utalunk a címszavak mellett a fogalom nyelvi eredetére, *görög, latin, angol stb.* És a szakmai eredet sem magyarázandó, *orvosi, pedagógiai, pszichológiai, szociológiai stb.* Amiket, természetesen, az ennél jóval vaskosabb szótárak megtesznek. Használati utasításként elmondható, hogy a szócikkek élén a **félkövéren** és ritkítottnan szedett címszó áll. Amennyiben a címszó magyarázata közben olyan szó szerepel, amely más helyütt címszóként is megjelenik, azt aláhúzottnak jelöltük. A külföldi szakemberek és az autizmussal kapcsolatba hozható személyek neveit *dőlt* betűstílussal szedtük.

Ennyi szerény használati útmutató mellett kívánom, hogy mindenki forgassa haszonnal ezt a küsszótárt. Az is, aki már sok mindent tud az autizmusról, és az is, aki csak most szándékozik megismerkedni vele.

Köszönöm a szerkesztői munkám során kapott sok-sok segítséget: ajánlásokat, címszavakat és azok magyarázatát. A hasznos tanácsokat: mi kerüljön még bele a szójegyzékbe, és mi maradjon ki belőle. Külön köszönöm Ferenczy Ágnes és Solt Anna áldozatos és lelkiismeretes munkáját.

Önöknek pedig, akik megtisztelnak azzal, hogy kezükbe veszik ezt az autizmus ügyét szolgáló óhajtó kiadványt, kellemes olvasgatást, hasznos böngészést kívánok!

Faragó Ferenc

-A-

A.A.K. alternatív és augmentatív kommunikáció; a modern gyógypedagógia és rehabilitáció elengedhetetlen részeként, a sérült emberi kommunikáció okozta súlyos érzelmi, intellektuális és szociális hátrányok kiküszöbölését, de legalább csökkentését szolgálja

A.D.H.D. Attention Deficit Hyperactivity Disorder; olyan rendellenesség, melyet nagymértékű figyelmetlenség, motoros hiperaktivitás, impulzív magatartás jellemez, általában korai, 7 éves kor előtti a kezdet.

A.É.E. Autisták Érdekvédelmi Egyesülete; 1988. decemberében szülők, gyógypedagógusok, orvosok, pszichológusok alapították, az Autism Europe nemzetközi szervezetbe tömörülő szövetségekkel megegyező indíttatással; a koragyermekkorai autizmus, ill. az autisztikus személyiségfejlődés különböző formáiban szenvedő személyeket és családjaikat kívánja támogatni, független, párt-semleges, 1998. január 1. óta közhasznú szervezet.

A.S.K. Autista Segítő Központ, Gyöngyös; olyan komplex intézmény, amely az autistákat kisgyermekkoruktól életük végéig igyekszik segíteni

ABA Applied Behavior Analysis; viselkedésmódosító technikák a Lovaas-terápiában

Ability-park célja, hogy a személyes tapasztalatok hatására a fogyatékos személyekkel szemben érzett sajnálatot, közömbösséget, idegenkedést felváltsa az együttérzés és a megbecsülés; fontos alapelv, hogy a fogyatékosügy elsősorban nem szociális kérdés

Ablak a Világra Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

abnormális a normálistól, az átlagostól, a szabályostól, a szokásostól eltérő; a köznyelvben használják a fogyatékoságok, rendellenességek megjelölésére; ma már szakmai használata kerülendő

absence rövid ideig tartó, átmeneti eszméletzavar epilepsziánál.

absztrakció elvonatkoztatás, elvonás, elvont fogalom

absztrakt elvont, valóságtól elvonatkoztatott

abúlia kóros akaratgyengeség; cselekvésképtelenség

adaptáció alkalmazkodás; az a folyamat, amely által egy élőlény olyan fiziológiai tulajdonságokat, viselkedésmódokat vagy eszközöket fejleszt ki, amelyek lehetővé teszik számára, hogy életben maradjon, és utódokat hozzon létre.

adaptálni alkalmassá tenni, átalakítani

adaptív alkalmazkodó, alkalmazkodást elősegítő

adekvát valaminek megfelelő

ADI-R Autism Diagnostic Interview-Revised Autizmust Diagnosztizáló Interjú; standardizált, strukturált, kérdező-alapú diagnosztikus interjú
adoptál örökbe fogad, törvényesen gyermekévé fogad

ADOS Autism Diagnostic Observation Schedule; Autizmust Diagnosztizáló Obszervációs Séma; standardizált eljárás, játékos aktivitásokat és beszélgetést tartalmaz

afázia kialakult beszéd elvesztése, vagy zavara; a beteg nem tudja gondolatait szóban vagy írásban kifejezni, vagy nem érti, amit mások mondanak

affektív érzelmi, hangulati, indulati

affektivitás az emocionális történések, az érzelmi és hangulati élet összessége

affektus indulat; rövid lefolyású rendkívül intenzív; érzelem, melyet jellegzetes fiziológiai reakciók kísérnek

afferens centrális, központba vezető

Affolter-terápia a hierarchikusan egymásra épülő észlelési folyamatok céltudatos fejlesztése
agnózia felismerési képtelenség; az egyén látja és érzékeli a környezetében lévő ismerős tárgyakat és lényeket, de nem képes felismerni azokat.
agorafóbia tériszony, kényszerű félelem attól, hogy üres utcákon, tereken az ember egyedül menjen át

agrammatizmus nyelvtani szerkezetek, jelek, ragok hiánya a beszédben

agresszió támadó jellegű magatartás, ellenséges –legtöbbször feszültséggel járó– belső rezdületek, élmények jelentkezésekor, amelyek irányulhatnak a külvilágra, személyre vagy befelé az átélőre magára; lehetnek tudatosak vagy tudattalanok, megmutatkozhatnak közvetlenül vagy közvetve, akár átalakult formában is, elfojtott agresszióból származó szorongásban, testi tünetekben

agyi reprezentáció a külvilág egyes tárgyainak, jelenségeinek tükröződése a tudatban

AIT Auditory Integration Training; Hallási Integrációs Gyakorlat; modulált zenét alkalmazó kezelési módja az autizmusnak; terápia lényeges eszköze a Dr. Berard által kifejlesztett audiokinetron készülék

akadálymentesítés a fogalom lényeges átalakuláson ment keresztül, régebben az akadálymentesítés alatt elsősorban a mozgáskorlátozott emberek hozzáféréseinek megteremtését értették; ma már valamennyi fogyatékosági csoporthoz tartozó ember – tehát az autista személy is – a speciális szükségleteinek figyelembe vételét kell a komplex akadálymentesítés, azaz az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése alatt érteni

akadálymentesség az autista ember számára akadálymentes az a környezet, amely biztosítja az autizmust, a kommunikációs sajátosságokat jól ismerő, az autista személyt és segítőjét partnerként elfogadó személyi feltételeket, tárgyi feltételként pedig ellátott tájékozódást segítő támogató táblákkal, egyszerűsített, egyértelmű nyelvezetű tájékoztató anyagokkal, biztosítja a számítógép használatát és egy elkülönülésre alkalmas helyiség igénybevételeként lehetőségét

akceleráció a gyermekkori fejlődésben kimutatható felgyorsulás

akkomodáció alkalmazkodás, alkalmazkodó képesség

aktív szókincs a kifejező beszédben alkalmazott szavak összessége

aktivációs szint a központi idegrendszer energizáltsági, gerjesztettségi állapota, amely autizmus spektrum esetén szélsőséges is lehet pozitív és negatív irányban egyaránt

akupresszúra a kínai orvostudományból származó kezelési folyamat, gyenge nyomás által ingerlik a megfelelő szerveket, és ezzel próbálják befolyásolni a fájdalmat, sérült személyeknél is eredménnyel alkalmazható

akupunktúra tűszúrásos kezelés, gyógymód; kínai eredetű gyógykezelés a test meghatározott pontjain alkalmazott tűszúrások révén

akusztikus diszkrimináció hallási megkülönböztetés

akut heveny, hirtelen fellépő, gyors lefolyású

alacsony szinten funkcionáló gyenge értelmi képességekkel, szociális, kommunikatív és önellátási készségekkel rendelkező

alak-háttér differenciálás egy minta, mint előtér és háttér észlelése.

alak-konstancia alakállandóság; az észlelt forma állandóságának megmaradása a retinális kép változása ellenére; az ismerős tárgyakat a látószögtől függetlenül azonos alakúnak látjuk.

alárendeltség szociometriai értelemben a közösség függő viszonyainak egyik vonatkozása

alarm reakció riasztó mechanizmus, stressz tünetegyüttes

alexia az olvasás és az írott szöveg megértésére való képtelenség, egyébként ép látási képességek mellett; oka az agy helyi károsodása.

ALF Autizmus Levelező Fórum

algoritmus olyan módszer, utasítássorozat, részletes útmutatás, receptet, amely valamely felmerült probléma megoldására alkalmas; autista, autisztikus személyek esetében fontos szerepe van egy-egy cselekvés apró lépésekre való lebontásának

alimentáris étkezéssel összefüggő.

állatterápia az állatterápia során terápiás állatokat (leggyakrabban kutya, macska, de bármilyen szelíd emlős vagy hüllő, hal, madár) használnak bizonyos emberi egészségügyi problémák megoldására; számtalan területen használható, tanulási problémák, lelki terhek, fejlődési rendellenességek, mozgáskorlátozottság, egészségmegőrzés, alkoholizmus, drogfüggőség, házassági válság stb. kezelésére; az egyéni tűréshatárokat figyelembe véve jól alkalmazható autista gyermekeknél is

allergének olyan, főleg az állat- és növényvilágból származó anyagok, amelyek, ha hosszabb ideig vannak kapcsolatban az emberi test saját védekező rendszerével, akkor allergiás reakciókat válthatnak ki.

allergia olyan, egyébként ártalmatlan anyagokra adott válaszreakció, melynek kialakulásában az immunrendszer játszik közre, a védekezőrendszer helytelen működése miatt indokolatlanul immunreakciót generál.

Álomvilág az Autista Gyermekekért Közhasznú Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

ambiciózus törekvő

ambivalencia kétféle, egymással ellentétes érzés egyidejű jelenléte ugyanazzal a dologgal, személlyel kapcsolatban, amely feszültséget okoz, így választásra késztet

ambivalens két véglet közötti ingadozás, bizonytalanság

amfetaminok olyan gyógyszerek, amelyek serkentőleg hatnak az agyműködésre. Hosszan tartó szedésük során fennáll a hozzászokás, ill. a szenvedéllyé válás veszélye.

amimia mimikátlanság, a mimika hiánya

amnézia az emlékezés hiánya, zavara

amygdala mandulamag; az agy mélyebb részében található ősi idegi központ, amely többek közt fontos szerepet játszik a félelem átélésében
analgézia a fájdalomérzés teljes hiánya
analízis-szintézis elemzés, részekre bontás, összefoglalás, egységbe foglalás

anamnézis kórelőzmény, amely a diagnózis megállapításához alapvetően szükséges

andragógia a felnőttnevelés tudománya, az autizmus pedagógiájában ez még kezdeti stádiumban van

anomália az átlagérték tulajdonságától eltérő jelenség; olyan viselkedés- vagy magatartásforma, amely az átlagtól jelentősen eltér

anticipáló foglalkozási szocializáció a szakmai szerepelvárások elővételezésével történő felkészülés a pályára

antidepresszánsok depresszió elleni szerek; szorongásoldó, hangulat stabilizáló és hangulatjavító hatásokkal bírnak, csoportosításuk alapja a kémiai összetételük, serkentik a noradrenalin és a szerotonin képződését, serkentik az ingerületek átvitelét, és elősegítik az érzékszervek által felfogott ingerek továbbítását az agyba

antioxidáns oxidálódás ellen védő anyag; a szervezetben felhalmozódott felesleges szabad gyökök károsíthatják a sejteket, viszont az antioxidánsok bevitelével ezt a negatív folyamatot megakadályozhatjuk

antipszichotikum a klasszikus neuroleptikumok, vagy típusos antipszichotikumok, a neuroleptikumok korábbi generációjához tartoznak, az újabbak pedig az atípusos antipszichotikumok.

antiszociális személyiség a személyiségzavar egyik formája. Az egyén szocializációjának eredménytelensége. A személyiség szerkezetbe a társadalmi normák nem épültek be, ezért az egyén a viselkedés szabályait nem érzi magára nézve kötelezőnek, nem tartja be, és normaszegő magatartása miatt büntudata sem támad.

apátia kedvtelenség, közömbösség; a frusztráció egyik következménye

APGAR érték az újszülött általános állapotának (szívműködés, légzés, bőrszín, tónus és síráskor mutatkozó reflexek) pontozásos értékelésére összeállított táblázat alapján számított adat

apraxia a célszerű, kombinált mozdulatkészség hiánya

AQ-teszt Simon Baron Cohen pszichológus és munkatársai által kidolgozott speciális kérdőív, amely az autizmus spektrum megállapítására szolgál

Arany János Általános Iskola és Speciális Szakiskola Nyitott Világ Autista Tagozata az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

artikuláció hangképzés, a hangok kiejtésének módja

aspektus nézőpont

Asperger szindróma az autizmus enyhe formája, gyakran mint magasan funkcionáló autizmust említik; az Asperger szindrómás személyeknek általában normális intelligenciájuk és nyelvi képességeik vannak, de a kommunikációs és társas képességeik gyengébbek.

Asperger, Hans, 1906-1980, osztrák orvos, gyógypedagógus, egyetemi tanár, 1943-ban Bécsben írja le az autizmust

aspergeri autista jó képességű autista; intellektuálisan a normális, vagy ennél magasabb övezetbe tartozó

ásványi anyagok olyan szervesetlen anyagok, amelyekre a testnek szüksége van, és a táplálék elegendő mennyiséget kell, hogy tartalmazzon belőlük

aszociális a szociális kapcsolatokat, normák iránt közömbös. Leértékeli a társas kapcsolatokat jelentőségét, nincsenek barátai.

asszociáció társítás; többé-kevésbé állandósult kapcsolat, melynek alapján egy érzéklet előhív egy másikat

aszténia gyengeség, erőtlenség, kimerültség, bágyadtság, ernyedtség, elesettség, petyhüdtség

ataxia a mozgás koordinációjának hiánya
ATEC Autism Treatment Evaluation Checklist; értékelő lista az autizmus kezelésének nyomon követésére

ATHACA az autista speciális iskolák igazgatóinak egyesülete, Anglia

atípusos a jellegzetes, típusos, klasszikus megjelenési formától néhány elemében eltérő

atípusos autizmus diagnosztikai kategória, amikor a gyermekek az autizmus jellegzetes jegyeit mutatják a három kulcsfontosságú terület közül kettőben, de a harmadikban nem

atónia tónustalan

atrophia sorvadás

atropin burgonyafélékből vagy maszlagból nyert alkaloid, izgatja a központi idegrendszert, elősegíti a pupillatágulást, növeli a szívfrekvenciát.

attitűd valamely lelkiület vagy lelkiállapot külső megnyilvánulása, arról árulkodó viselkedésmód, testtartás, arckifejezés

auditív hallási, hallással kapcsolatos

augmentatív támogató, segítő

Autism-Europe egy nemzetközi szervezet, amelynek fő célja. Hogy segítse az autista személyek és családjainak jogainak érvényesítését és javítsa életminőségüket, biztosítja a hatékony kapcsolatot 85 tagszervezetének Európa 31 városában beleértve 20 tagországot az Eu-ból

Autista Gyerekek Oktatási Alapítványa az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Autista Gyermekéért Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

AUTISTA INFÓ az Autisták Érdekvédelmi Egyesületének információs füzet

Autista Sérültekért Zalában Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet

Autisták Háza Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet

Autisztikus Gyermek Szüleinek Egyesülete az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Autisztikus Gyermekéért Baranyában Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

autisztikus nem meríti ki az autizmus jellemző kritériumait, csak néhány megnyilvánulásában mutat autista jegyeket

autisztikus spektrum az autizmus egy folyamatos skálán helyezhető el, ami az enyhe, nagyon magasan funkcionáló és kommunikálótól a súlyos, alacsonyan funkcionáló és nem kommunikálóig terjed.

autizmus a görög önmaga, önmagára irányuló kifejezésből; az agyi működés súlyos, átható, egész életen át tartó és fogyatékosághoz vezető szociális, kommunikációs és kognitív zavara

Autizmus Alapítvány és Kutatócsoport 1987, a szervezet és a tevékenység előzménye két szakember kutatási terve volt, a terv autizmus specifikus szolgáltatásokkal kapcsolatban az Egyesült Államokban szerzett ismereteken, és információgyűjtő tanulmányutak, eredményein, és az ellátás hazai helyzetének megismerésén alapult; a tervet egy kétéves projekt formájában, a Soros Alapítvány támogatásával kezdték el megvalósítani

Autizmus Napja az Autisták Érdekvédelmi Egyesülete által 2002-től minden évben megrendezésre kerülő országos fórum autóagresszió önmagára irányuló támadás, erőszak

autoimmun betegség olyan betegség, amikor a szervezet saját magát támadja meg. Az a védőfunkció, melyet az immunitás biztosít, a saját szervezet ellen fordul.

autonóm környezeti hatásoktól, információktól független

Aut-Pont Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

avertzív kondicionálás a kondicionálás azon formája, amikor a nem kívánt viselkedést büntetés hozzákapcsolásával oltjuk ki

Ayres tesztvizsgálat és terápiás eljárás, az elemi mozgásminták újbóli felépítése különböző ingerhelyzetek által

Ayres-módszer Jean Ayres (1915–1988) ergoterapeuta, pszichológus nevéhez fűződik a tanulási zavarok megállapításának és terápiájának módszere

-B-

bábterápia a báb segít az autizmussal élő gyermekek kommunikációjának és szociális kapcsolatainak fejlesztésében

babzsákos foglalkozás játékos szociális-kommunikációs fejlesztő program, az Autizmus Alapítvány és Kutatócsoport módszertárában

Balázs Anna Dr. orvos, gyermekpszichiáter, autizmus szakértő; az Autizmus Alapítvány főigazgatója

Bánffy-módszer alkalmazott komplex érzékelés-észlelésfejlesztő terápia, amely Bánffy Eszter professzor asszony nevéhez fűződik

Bárczi Gusztáv (1890-1964) nemzetközi híró orvos, gyógypedagógus

bazális stimuláció terápiás módszer olyan értelmileg súlyosan akadályozott gyermekek és fiatalok számára, akiknek fejlődésében az elemi,

a csecsemőkorra jellemző tapasztalatszerzés (fejemelés, ülés támasz nélkül, célirányos fogás, nyelés, rágás, hangadás, szem-kéz koordináció) korlátozott

bazális terápia a súlyosan-halmazottan sérült gyermekek fő terápiás eljárása, ahol az érzékszervek strukturált ingerlésével váltunk ki válaszreakciókat. Segítségével a gyermek megtanulja az ingereket feldolgozni, lehetőséget adva ezzel a környezet felfogására

bázisterápia gyógyszeres kezelés, mely a terápia alapja, de szükség szerint további gyógyszerekkel, kezelésekkel bővíthető program
Bedő Ilona klinikai pszichológus, az Óbudai Nevelési Tanácsadó munkatársa; autizmus szakértő

behaviorizmus viselkedés-lélektan; lélektan ága, amely a viselkedés és a környezet közötti összefüggést kutatja, azt, hogy az ingerek miként váltják ki a válaszokat

BEMER-3000 terápia a test komplex élettani reakciója a BEMER, a kötőszövetekben és a neurovegetatív úton előidézett erősítő folyamatokon nyugszik

Bender A, B próba a vizuomotoros koordináció fejlettségét vizsgáló próba

Benedek Elek Általános Iskola Szülői Munkaközössége az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tag-szervezete

benzodiazepin gyógyszercsoport, elsősorban nyugtató, altató, görcsoldó és epilepsziaellenes hatással.

beszédészlelés az a készség, amely lehetővé teszi az anyanyelv beszédhangjainak, azok kapcsolódásainak felfogását.

beszédterapeuta elsősorban kommunikációs és beszédfejlesztéssel foglalkozó szakember

Binet-féle skála tesztsorozat iskolai teljesítmény előrejelzésére

Binet-teszt intelligencia teszt

biológiailag determinált biológiailag (pl. örökletesen) meghatározott

bipoláris zavar mániás depresszió, rendellenesség az agyban, amely nagy kilengéseket okoz a betegek hangulatában, energiájában és a mindennapos működésben; a betegség megromlott emberközi kapcsolatokhoz, gyenge iskolai, vagy munkahelyi teljesítményhez és öngyilkossághoz vezethet

Birger Sellin a „Nem akarok többé bennem lenni - Üzenetek az autista tömlőből” című könyv szerzője

bizarr különös, furcsa, eltérő (az autizmus egyik típusa)

bizarr típus jó verbalitás és átlagos vagy átlag feletti értelemképessegek jellemzi őket; szociálisan aktívak, gyakran kezdeményeznek kapcsolatot másokkal, közeledése azonban gyakran inadekvát; kapcsolatteremtése egyoldalú, a partner szándékát, reakcióját nem veszik figyelembe, általában kizárólag a saját érdeklődési körükbe tartozó témákra, kérdésekre szorítkoznak

Bleuler, Eugen az autizmus kifejezést s svájci pszichológus használta először 1911-ben, a szakember kívánt utalni a skizofrén páciensek önmagukba forduló viselkedésére, mely betegséghez a tünetcsoportot kapcsolta

Bliss-nyelv az augmentatív kommunikációs módszerek közé sorolt, nonverbális, grafikus jelképrendszer; megalkotója Ch. K. Bliss.

BNO-kód az egészségügyben használt, a betegségek nemzetközi osztályozására szolgáló kódrendszer rövidítése. (F84 Pervasív fejlődési zavarok; F84.0 Gyermekkori autizmus; F84.1 Atípusos autizmus; F84.2 Rett-szindróma; F84.3 Egyéb gyermekkori desintegratív zavar; F84.4 Mentális retardációval és stereotíp mozgászavarral társuló túlzott aktivitás; F84.5 Asperger-szindróma; F84.8 Egyéb pervasív fejlődési zavar; F84.9 Nem meghatározott pervasív fejlődési zavar;)

boardmaker kommunikációs táblakészítő grafikai adatbázis és szerkesztő program a Mayer-Johnson Inc. kizárólagos terjesztésében

borderline személyiségzavar; a kapcsolat instabil, állandóan változik az énkép, ingadozik a hangulat, és nem tudja az érintett személy az impulzusait ellenőrzése alatt tartani

Boróka testvér Assisi Szent Ferenc követőiről szóló legendák között találunk történeteket egy bizonyos Boróka testvérről is, Boróka testvér ártatlanul naiv volt, hiányában mindenféle szociális intuíciónak, vagy józan észnek, magatartása autisztikus vonásokra utal

British Journal of Learning Disabilities 1972-óta folyamatosan megjelenő szakfolyóirat; célja a tanulási problémákkal küszködő gyermekek, felnőttek életvitelének minőségének megsegítése

-C, CS-

C.A.T. teszt projektív személyiség teszt
Camphill mozgalom antropozófiai alapokon működő gyógypedagógiai és szociálterápiái munka szervezett formája; a Magyarországi Camphill Egyesületet 2002-ben alapították
candida albicans sarjadzó gomba; hozzátartozik az ember szervezetében lévő természetes és egészséges baktériumflórához, legnagyobb számban a bélflórában található, és az emésztés segítésében van szerepe; a gomba túlszorodása azonban komoly egészségügyi következményekkel járhat
Cattel teszt nonverbális, kultúr független intelligenciateszt
CD-P-RR az Európa Tanács Rehabilitációs és Fogyatékos-ügyi Bizottsága
centrális koherencia problémák a kívülről érkező információtömeget az autizmussal élő személy nem képes vagy nem megfelelő szinten képes egységes egészként szemlélni, benne folyamatosan rendszert, szabályt, egységes magyarázatot keresni, ami a világ megértéséhez elengedhetetlenül szükséges
centrális központi
cerebrális agyi
cerebralparetikus központi idegrendszeri sérült
CHAT Checklist for Autism in Toddlers; öt-lépéses gyors teszt, amely az első néhány életévben az autizmus meglétére hívja fel a figyelmet
chlamydia olyan kicsi baktériumszerű kórokozók osztálya, amelyek csak élő sejtekben képesek szaporodni
cinguláris kéreg a homloklebény középső részén található terület, amely az érzelmi és akarati funkciókban fontos szerepet játszik
clairvoyance olyan tárgyak vagy események észlelése, amelyek nem szolgáltatnak ingert az ismert érzékszervekre
congenitalis veleszületett
cöliákia feltehetően immunológiai eredeti, bélfelszívódási zavaron alapuló tünetegyüttes, amely a vékonybél nyálkahártya bolyhainak jellegzetes sorvadásával jár.
cranio sacrális terápia cranosacrals osteopathie; a gyógymód gyengéd és mélyreható manuális műveletet jelent a gerincoszlopon, koponyacsontokon stb., melyek a kezelés által kiegyensúlyozódnak

családi pszichoedukáció program, amely segít a hozzátartozóknak (és egyes esetekben a barátoknak) a mentális betegségben vagy pszichózisban szenvedő beteg gondozásában otthon vagy a kórházon kívül.

családterápia abban az esetben, amikor a kialakult problémahelyzet megváltoztatásához, a konfliktusok megfelelő kezeléséhez nem elegendő egyedül a gyermekkel foglalkozni, szükség van az egész család segítségére
csecsemőmirigy thymus, a szegycsont mögött található, a gyerekeknél a pubertásig nagyon fejlett, ezután visszafejlődik, funkciója még nem teljesen világos, azonban nagy jelentősége van az immunológiai folyamatokban.

-D-

DAN-protokol „Autizmus legyőzése most!”, címmel rendezett konferencia az Egyesült Államokban, amely újfajta szemlélettel közelítette meg az autizmus kérdéskörét, nem a pszichiátriai jellemzőket veszi alapul, hanem a kísérőjelenségeket

DBP dinamikus beszédfejlesztő program autista gyermekek kommunikációjának megsegítésére
DDD Defined Daily Dose; napi terápiás dózis, egy napi fenntartó dózis, amelyet a gyógyszer fő indikációjában közepesen súlyos állapot esetén felnőtt betegre állapítanak meg
debilitás enyhe fokú értelmi fogyatékoság; (már nem használt kifejezés)

defektus hiba, sérülés, fogyatékoság

deficit hiány, károsodás

dekódol kódolt jelekből üzenetet lefordít

Delacato, C. H. amerikai pedagógus, pszichológus; kutatóterápiát dolgozott ki az érzékelési hibák javítására, ez a ma már világhírű Doman - Delacato módszer, számos Delacato-intézet található a világon, ahol sikerrel alkalmazzák ezt a módszert, mely a szenzoros integrációs terápiák egyik első változata

dependencia függés, függőség

depriváció törődés és szeretet hiánya

destruktív romboló, pusztító

deviancia normától való eltérés

dezintegratív zavar olyan állapot, amikor az eleinte normális fejlődésmentet visszaesés és már megszerzett készségek elvesztését követi
diagnosztika tünetcsoportok, betegségek felismerése, megállapítása

diagnózis a betegség, a rendellenesség felismerése és jellemzése a tünetei alapján; a pszichológiában és a pedagógiában egy magatartásnak

és okainak megfelelő vizsgálat alapján történő leírása
diatézis hajlam,
didaktika oktatásban, tanításban; az oktatás elmélete
diéta meghatározott egészségügyi célokra szolgáló speciális étrend
differenciáló megkülönböztető
differenciálódás szociológiai értelemben a tekintély, a befolyás, a népszerűség különbségei, a cél elérését szolgáló egyéni hozzájárulás különböző mértéke, a csoportok életére különböző szerepek megszilárdulása
differenciált oktatás az oktatás megszervezésének az a módja, amely lehetővé teszi, hogy a pedagógus a tanulók közötti egyéni különbségek figyelembevételével határozza meg a tananyag feldolgozásának módszerét; autista, autisztikus tanuló esetében csak ez az oktatási forma a hatékony
diffúz szétszórt, kiterjedt
Diflucan a candidosis, candidaemia, disseminált candidosis és egyéb invazív candida fertőzések gyógyszere
diszfázia olyan fejlődési zavar, amely a beszédértést és/vagy beszédképzést érinti
diszfónia hangképzési zavar
diszfunkció működészavar
diszkrepancia valamely egyén virtuális és valóságos identitása közötti szakadék
diszkrimináció hátrányos különbségtétel, megkülönböztetés olyan cselekedetre utal, mely helytelenül minősít vagy kezel embereket csoporttagságuk alapján
diszpepszia emésztési rendellenesség
diszpozíció hajlam, az a tulajdonságkészlet, ami személyiségünket jellemzi
diszpozíció készség, hajlam, adottság
disszonancia összhang hiánya, egyenetlenség
disztális testközépvonaltól távolabb eső
disztribúció egyes emberek hátrányos kezelése azon az alapon, hogy azok valamilyen csoport tagjai.
DNS Deoxiribonukleinsav; a genetikai információ hordozója a kromoszómában. Óriási molekula, ami cukorból, négy szerves bázisból és foszforsavból áll, a formája spirálisan csavart.
Donata Vivanti dr. az Unió országainak autista szervezeteit tömörítő csúciszerv, az Autizmus Europe AE elnök asszonya
Donna Williams 1963-ban született autistának diagnosztizált személy, írásaiban saját állapotá-

ról, tapasztalatairól számol be; jelentősebb művei: „Léttelenül”, „Valaki valahol”, „Mint színek a vaknak”, „Autizmus – Egyes szám első személyben”, „Eszmélés”

dopamin a központi idegrendszer ingerület-átvivő anyaga; neuropatológiailag a dopamin rendszer túlműködése összefüggésben van az autizmussal

Down-szindróma kromoszóma rendellenesség okozta tüntecsoport, amely többek között értelmi fogyatékossgal és jellegzetes külsővel (pl. mongoloid szemrés) jár

drive belső késztetés, vagy ösztönzés

DSGM Dévény Speciális manuális technika-gimnasztika Módszer; új terápiás eljárás a mozgás-rehabilitációban, amelyet több évtizedes gyakorlati tapasztalat hitelesít, ezt az eredeti gyógyító eljárást Dévény Anna gyógytornász, művészi torna szakedző dolgozta ki 1976-tól kezdődően

DSM-IV az Amerikai Pszichiátriai Társaság kézikönyvének negyedik átdolgozása, amelyben pszichiátriai kórképek osztályozása és diagnosztikus kritériumai szerepelnek (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)

dyscalculia a számolás zavara

dysgráfia az írás zavara

dysgrammatizmus nyelvtani szerkezetek (jelek, ragok) helytelen, következetlen használata a beszédben

dyslalia pöszeség, az anyanyelv beszédhangjainak helytelen képzéséből származó artikulációs zavar

dyslexia az olvasás zavara

-E-

É.N.O. Értelmi Fogyatékosok Napköziotthona; a '70-es években jöttek létre mint önkormányzati, szakosított alapellátást biztosító intézmények; célja, hogy a sérült fiatalokat nevelő szülők terhére könnyítse

E.S.P. extraszenzoros percepció; az érzékszervek közreműködésé nélküli észlelés vitatott kategóriája

EASPD a Fogyatékosoknak Szolgáltatást Nyújtó Szervezetek Európai Szövetsége; fő célja a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének megteremtése eredményközpontú, magas minőségű szolgáltatásokkal; az EASPD 22 európai ország több mint 6000 szolgáltató szervezetét képviseli

echolália a hallottak visszhangszerű ismétlése

EEG elektroencefalográfia; az agykéreg sejtjeinek működését vizsgáló módszer, azaz annak az elektromos áramnak a mérése, amely az agy idegsejtjeinek a funkcióját kíséri.

efferens a központból a periféria felé haladó
ÉFOÉSZ Értelmi Fogyatékosokkal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége

egoizmus én-központúság, önzés

Egri Autista Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

egyéni bánásmód a nevelésben az a nevelői magatartás és gyakorlat, amelynek során a nevelő egyénileg, tehát minden növendék személyiségét ismerve, szükségleteihez képes alkalmazkodni és megtervezni számára a leghatékonyabb pedagógiai eljárásokat

egyéni fejlesztési terv az egyéni fejlesztésben részesülő gyermek/tanuló számára szükséges dokumentum

egyéni korrekció a pedagógiában alkalmazott fejlesztés prevenció, korrekció, tehetséggondozás, egyik területe, amely a sajátos nevelési igényből adódó egyéni megsegítést célozza meg, illetve a sérült funkciók helyreigazítására törekszik

Egyenlő Bánásmód Hatóság az egyenlő bánásmód követelményének megsértése esetén a jogaiban sértett fél kérelmére, vagy a törvényben meghatározott esetekben hivatalból lefolytatja a hatósági eljárást annak megállapítása érdekében, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés

EGYMI egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény hozható létre a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából

eidetikus kép rövid ideig tartó kivételesen élénk emlékkép

ekvivalens egyenértékű, azonos

ELA-terápia Everyday Life Activities; a mindennapi élet terápiája

elektív mutizmus olyan zavar, amelyet bizonyos szituációkban mutatott némaság jellemez
elektroencefalogram EEG az agy elektromos tevékenységének mérése

elektrokonvulzív terápia ECT; elektrosokk néven is ismert, manapság csak olyan súlyos mentális rendellenességgel küzdő személyeknél használják ezt a fajta kezelést, akik nem reagálnak semmilyen gyógyszerre.

életminőség egy adott személy szubjektíven megélt jó közérzete a saját életével való megelégedettségének, alapszükségleteinek kielégítésének, reményeinek, félelmeinek, lehetőségeinek, konfliktusainak függvényében értelmezhető

Élettér Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

ellenállási fázis a stresszre adott reakció második szakasza, az anyagcsere átállítása az energiaellátás biztosítása érdekében

előítélet valamilyen csoport tagjaival szembeni negatív érzelmi viszonyulás, amely azon alapul, hogy ezek az emberek a csoport tagjai

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar felsőoktatási intézmény; feladata a gyógypedagógiai tanárok, terepauták képzése, továbbképzése

emóció érzelem

emocionális érzelmi

empátia képesség mások érzéseinek megértésére, átélésére

empirikus tapasztalati

encopresis beszékelés, a széklet tartásának nehézsége

endogén belső okból keletkező

endokrin a hormonmirigyekre és termékeikre, a hormonokra vonatkozó

engram a tanulás eredményeként létrejövő tartós idegrendszeri változás, amely az emlékezés alkalmával aktiválódik

enurézis nem akaratlagos vizeletürítés

enurézis nocturna éjszakai ágybavizelés

enzim katalizátor tulajdonságú fehérje, amely különböző anyagok specifikus átalakulását gyorsítja

epidemiológia a betegségek elterjedésével, gyakoriságával foglalkozó tudományág

epilepszia major epilepsziás nagyroham, grand mal

epilepszia minor rövid ideig tartó, tudatzavarral járó epilepsziás rosszullét, kisroham

epilepszia morbus sacer; az izomzat merev vagy rángógörcsével és tudatzavarral, eszméletvesztéssel, rohamokban jelentkező idegrendszeri betegség

EQUATE az Európai Fogyatékosok Fórumának magazinja

eretikus ingerlékeny, felindult, élénk, nyugtalan

ergoterápia speciális kezelés, ami pedagógiai, orvosi és pszichológiai módszerekből indul ki; alapelve, hogy a cselekvés az emberfontos igénye, és a cselekvés önmagában is gyógyító hatású

Eric Schopler, dr. 1927 – 2006 az autizmus kezelésének nemzetközi úttörője, a TEACCH program létrehozója; N. Carolina, USA, nevéhez fűződik az autizmus kutatásának ugrásszerű fellendülése a 60-as évektől, a „Szakemberek és szülők kiképzése autisztikus gyermekek tanítására” című könyv szerzője, és az „Életmentő kézikönyv szülőknek” című könyvszerzője

értelmi akadályozottság közepesúlyos értelmi fogyatékoság,

érzéki benyomás a mindenkori helyzetre jellemző hatások, melyeket az organizmus felvesz

érzelmi kompetencia érzelmeink irányításának a képessége. Érzelmi intelligenciának is nevezik

esélyegyenlőség a modern jogrendszerek alapvető elve, a diszkrimináció tilalmát, illetve az egyenlő bánásmód követelményét jelenti

Esőember az Autisták Érdekvédelmi Egyesületének kéthavi lapja

Esőember Rain Man; amerikai Oscar díjas filmdráma, 1988; Barry Levinson rendezésében, Dustin Hoffman és Tom Cruise főszereplésével

Esőemberek Szüleinek Dunaújvárosi Egyesülete az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Esőemberekért Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Esőgyerekekért Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet

ESP extraszenzoros percepció, az a képesség, hogy valaki az ismert érzékeken kívüli forrásból szerezzen információt a külvilágról

etológia jellemző viselkedésmódok tanulmányozásának tudománya

European Disability Forum Európai Fogyatékosügyi Fórum; minden EU tagállamból van tagja, minden országból egy összefogó ernyőszervezet, a nemzeti tagállamok ernyőin kívül 174 tagja van, amelyek különböző tagsági jogú civil szervezetekből tevődnek össze; nemzeti tagjai olyan ernyőszervezetek, amelyek

a fogyatékoság teljes spektrumát lefedik. Magyarországról tagja a FESZT, a Fogyatékosággal élő Emberek Szervezeteinek Tanácsa

Eü. tv. 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

EVK-séma előzmény – viselkedés – következmény; egyfajta behaviorista viselkedés elemzés

exogén külső eredetű

explicit világosan megnyilvánuló, kimondott, kifejtett

expozíciós terápia szembesítéses terápia; viselkedésterápiás technika, melyben a betegnek szembesülnie kell fóbiája tárgyával, a fokozatos

expozíció során először csak a tárgy fényképét mutatják meg, majd a valós tárgyat messziről, majd végül közelről, a kezelés során a félelem

által szűnik meg, hogy az érintett személy megtapasztalja, hogy nem történik semmi olyan, amitől korábban rettegett

expresszív gesztus kifejező gesztus; ezek a gesztusok tudati állapotokat, érzéseket közvetítenek valamivel kapcsolatban; elsősorban

a kifinomult kommunikációban fordulnak elő

expresszív gesztus kifejező mozdulat

expresszív kifejező

exteroceptor a környezetből jövő, a külső tárgytól származó ingerfelvevő apparátus

extravertált az egyén közvetlen, kapcsolatteremtésre nyitott, bizalomteljesen nyilvánul meg, beilleszkedik környezetébe.

extraverzió a személyiség kifelé fordulása

extrém szélsőséges

-F-

facilitáció segítség, támogatás

fantázia a képzelet egy fajtája, annak fontos része

farmakológiai kezelés a viselkedésproblémák kezelésére gyógyszerek szedésének javaslata; a mellékhatások és a gyenge aspecifikus hatás miatt csak a legszükségesebb esetekben célszerű alkalmazni

zésből kiiktatta az összes adalékanyagot és a szalicilátokat

fejlesztő felkészítés ha a gyermek tankötelezettségét, sajátos nevelési igénye miatt nem tudja teljesíteni, attól az évtől, amelyben ötödik életévét betölti, az óvodai nevelési év első napjától kezdődően a fejlődést biztosító fejlesztő felkészítésben vesz részt

fejlesztő pedagógus olyan speciális szakemberek, akik korszerű pszichológiai ismeretek birtokában ismerik a fejlődés és a fejlesztés főbb elméleti koncepcióit, a személyiség és az értelmi fejlődés életkori és individuális jellemzőit, a tanulási nehézségek pszichológiai és pedagógiai diagnosztikai eljárásait

fejlődési diszfázia nyelvfejlődési zavar

Felnőtt Autistákért Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

feltételes reflex a szervezet gépies visszahatása a kívülről jövő ingerre

feltétlen reflex a szervezet öröklött, önkéntelen képessége, amellyel a külvilág ingereire visszahat

Felzárkózunk Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet

fenilketonúria öröklődő genetikai betegség, amit egy olyan enzim hiánya vált ki, ami a fenilalanin nevű aminosavat másik aminosavvá, tirozinná alakítja; az autizmus mellett kimutatott kórkép

ferális társadalmon kívül, vadon élő, talált gyermek

FESZT Fogyatékos Emberek Szövetségeinek Tanácsa: az EDF magyar tagszervezete, amely a fogyatékos embereket összefogó nagy, országos szervezetek együttműködése érdekében szerveződött

fixáció rögzítés, rögződés

fizikai integráció szociális integrációs fokozat, ami a nem fogyatékos emberekhez való térbeli közelséget fejezi ki

fiziológia élettan

flexibilitás rugalmasság

Floor-time megközelítés 'idő a játszó szőnyegen'; az autista gyermekek egyéni sajátosságait fokozottan szem előtt tartó fejlesztési lehetőség, mely figyelmet fordít a gyermek fejlettségi szintjének megfelelő feldolgozási folyamatokra, valamint a fejlesztő szakemberrel, szülővel történő interakcióra is.

Flóra Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

fluktuál gyorsan, szabálytalanul változtat, pl.: gyors figyelem ingadozásokor

fóbia beteges félelem, iszony

Fogyatékosügyi Tanács a Kormány fogyatékosüggyel kapcsolatos feladatainak ellátását segíti; a fogyatékos személyekkel összefüggő döntések meghozatalában kezdeményező, javaslattevő, véleményező és koordináló, a döntések végrehajtásának folyamatában elemző és értékelő tevékenységet végez.

FOKA Fogyatékos Esélye Közalapítvány közhasznú alapítvány, melynek célja a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének, társadalmi integrációjának elősegítése, a rehabilitációjukban közreműködők tevékenységének összehangolása és e tevékenységének összehangolása, a rehabilitációs célú támogatása, szervezése

fonéma a beszéd hangrendszerének legkisebb egysége.

fonémadifferenciálás hangok megkülönböztetése

fonomimikai jelek a hangok kiejtésére is utaló kézjelek

FPI Fővárosi Pedagógiai Intézet; pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátására létrehozott pedagógiai intézet; szaktanácsadói hálózatot működtet, amely elkötelezett a segített -iskola, munkaközösség, szaktanár - problémáinak a megoldása iránt,

Fred Volkmar, dr. Yale, nevéhez fűződik az autizmus kutatásának ugrásszerű fellendülése a 60-as évektől

frontális módszer olyan tanítási forma, melynek során a tanulók egyéni munkáját a pedagógus közvetlen irányítja és azonos érvényességű minden tanuló számára; a módszer autista, autisztikus gyermekek oktatásánál nem hatékony

FROSTIG teszt vizuális percepciók fejlettségi teszt és terápia is van

Frostig-terápia specifikus képességek fejlesztése az egyéni szükségletek alapján; bázisa a vizuális észlelés öt tartománya (vizuomotoros koordináció, alak-háttér állandóság, téri irány és összefüggések); a 60-as években dolgozta ki Marianne Frostig (1906–1985) osztrák származású ergoterapeuta, pszichológus

frusztráció szándékban, tevékenységben való akadályozottság, sikertelenség érzése; csalódás frusztráció tolerancia tűrőképesség, ellenállóképesség, a szervezet bizonyos célkitűzés elérésében való akadályoztatása esetén funkció működési kör, szerep, feladat funkcionális fixáció a dolgok jelentésének megmerevedése, melynek következtében az autista személy neheznek vagy elképzelhetetlennek tartja a tárgyak vagy eszközök szokástól eltérő, újszerű használatát funkcionális integráció az integráció lehetséges formája, amikor együtt fejlesztik a gyerekeket az óvodai nevelés és az iskolai oktatás kapcsán funkcionális játék az a játék, amelynek a funkciója azonos a felnőtteknek szánt berendezések vagy készülékek funkciójával, és gyakran azoknak méretarányos modelljei furcsa - merev, formálisan viselkedő típus a viselkedésforma serdülő- és felnőttkorban alakul ki, a jó értelmű, jó beszédkésztségű személyeknél; háttérben erős kompenzációs igyekezet, valamint a viselkedés, beszéd mechanikus tanulása áll

-G-

Gádos Júlia Dr. pszichiáter, főorvos; a Vadaskerti Kórház és Szakambulancia vezetője; autizmus szakértő gastroenterológia a gyomor és a belek felépítésével, élettanával és betegségeivel foglalkozó orvosi tudományág gátlás az idegkapcsolat megnyilvánulását akadályozza, technikailag egy neuron olyan működése, amely csökkenti egy másik kislülésének valószínűségét, tágabb értelemben mindenfajta tevékenység elnyomása. Gauss-görbe a normális eloszlás harang alakú görbéje gén a sejteknek az öröklődéssel kapcsolatos információkat hordozó része generalizáció általánosítás; hasonlósági asszociáció; a hasonló ingerek ugyanazt a hatást (pl. feltételes reflex) váltják ki generalizált szorongás állandó feszültséggel és nyugtalansággal járó állapot generalizált szorongásos zavar generalized anxiety disorder; GAD; folyamatos és indokolatlan aggodalom, amely a személy legtöbb helyzetére adott válaszában részévé válik.

genetika örökléstan; a biológiai tudományok azon ága, amely az öröklékenységgel és a változékonysággal foglalkozik genetikai kód a kromoszómák, melyek alapján rejtjelezett információk összessége genom az egyén teljes génállománya genopátia gén-, illetve kromoszóma eltérés következtében kialakuló fejlődési rendellenesség genotípus az öröklődésben szerepet játszó tényezők összessége Gerő Zsuzsa Dr. 1940-1999 pszichiáter; autizmus szakértő, munkássága kivételes értéket jelentett az autizmus területén és a gyermekrajz pszichológiájának nemzetközi irodalmában gestalt pszichológia alaklélektan; elsősorban az észleléssel foglalkozó pszichológiai iskola, amely a mintákra, szerveződésekre, az egészre helyezi a hangsúlyt GFCF-diéta szigorú kazein- és gluténmentes diéta globális észlelés az egészre kiterjedő, egy tárgyat egészében, elemeinek megkülönböztetése nélkül felfogó érzékelés, autista, autisztikus személyek esetében ez gyakran problematikus lehet globális teljes, átfogó glutén siker; a búza-, árpa-, tönköly- durum- és a rozsliszt összetett fehérjéje GMP-teszt beszédészlelést és beszédmegértést vizsgáló eljárás gondnokság alá helyezés jogi kifejezés; alapvetően az érintett személy jogvédelmét biztosító eljárás, melynek lényege, hogy az érintett személy belátási képességének csökkenése miatt egyfajta felügyeleti ellenőrzésre van szükség a cselekményei felett, illetve csak a felügyelő - gondnok - tehet olyan jognyilatkozatokat, melyek a gondnokoltra vonatkoznak Goodenough-teszt Florence Goodenough, 1926 által kidolgozott emberrajz-teszt; intelligencia teszt grafomotorium írásmozgás grafomotoros zavar az író-rajzoló mozgásképesség zavara; rész-képesség zavar; gyámhatóság a kiskorúak és a gondozás alatt állók személyi, vagyoni és egyéb érdekeinek megvédésére hivatott államigazgatási szerv gyermekpszichiáter megvizsgálja azokat a gyerekeket, akiknél a pszichológiai, pedagógiai vizsgálat alapján organikus neurológiai elváltozás feltételezhető; vizsgálatának eredménye alapján szükség esetén gyógyszeres terápiát

biztosít, vagy további egészségügyi szakvizsgálatot javasol, intézménybe utal

gyermekpszichiátria az orvostudománynak a gyermekkor pszichopatológiájával, neuropatológiájával illetve azoknak a kezelésével, gyógyításával foglalkozó ága

gyermekvédelem mindazoknak a pedagógiai, jogi, szociális és egészségügyi tennivalóknak az összessége, amelyek a veszélyeztetett gyermek nevelését, eltartását, munkába állását, érdekvédelmi és egészségügyi gondozását biztosítják

gyógyító nevelés közvetlenül a sérülés kiküszöbölésére, csökkentésére irányuló gyógyító célú rendszabályok, intézkedések, a gyermek gondos orvosi – pszichológiai vizsgálata alapján megtervezett és elsősorban gyógyintézetekben alkalmazott nevelési ráhatások összessége

gyógypedagógia külön-pedagógia, speciálpedagógia, a különböző típusú sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének és oktatásának törvényszerűségeit kutató alkalmazott pedagógiai tudománycsoport

gyógypedagógiai asszisztens a képzés, oktatás, nevelés során, a tanítási órán, illetve a tanórán kívül a gyógypedagógussal együttműködve, annak irányításával vesz részt a pedagógiai feladatok megoldásában, begyakorlásában

gyógypedagógus sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, oktatására kiképzett, felsőfokú végzettségű szakember

gyógytestnevelés a gyermek speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása, amennyiben az iskolaorvosi vagy szakorvosi szűrővizsgálat gyógy- vagy könnyített testnevelésre utalja

gyógytorna gyógyító céllal alkalmazott mozgásgyakorlás, a mozgásnevelés alapja; klinikai vizsgálat alapján meghatározott cél elérésére összeállított gyakorlatanyaggal, s adekvátan illeszkedő ingersorozattal hoz létre funkciójavulást.

Gyvtv. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

-H-

habilitáció képessé, alkalmassá tétel, gyógypedagógiai értelmezés szerint a veleszületett ok, fejlődési rendellenesség, vagy betegség miatt fejlődésben megzavart és ezért közösségi részvételben akadályozott gyermekekre, felnőttekre irányul

habituáció megszokás, hozzászokás

Haddon, Mark író; „A kutya különös esete az éjszakában” című mű szerzője, melynek a tizenöt éves autista Christopher a főszereplője

hallucináció a személy által valóságnak vélt, külső inger nélkül bekövetkező érzetszerű élmény

halmozottan fogyatékos az a gyermek, fiatal, felnőtt, akinek a fejlődését, tanulását, társadalmi beilleszkedését több területre kiterjedő fogyatékoság nehezíti.

haloperidol típusos vagy hagyományos antipszichotikum, amelyet a szkizofrénia vagy más mentális megbetegedések kezelésében használnak.

haloperidolum a mánia, dementia, mentális retardáció, alkoholizmus; személyiség zavarok, időskori agitáltság, agresszivitás és vándorlási kényszer; gyermekkori magatartás- és személyiségzavarok; Huntington-chorea és Tourette-szindróma eredetű mozgáskényszerek; csuklás, tic nerveux, dadogás; autizmus spektrum zavar kezelésére használt szer

Hartmut R.P. Janetzke az „Autizmus” című könyv szerzője

Haselfux Péter érintett személy, az „A félelem nem úr. Autista vagyok?” című könyv szerzője

hátrányos helyzet olyan anyagi és kulturális életkörülmények, amelyek a tanulók egy részénél az átlagnál gyengébb iskolai teljesítményt vagy a tanulással kapcsolatos motiváció hiányát eredményezhetik.

hátrányos helyzetű gyermek az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve aki után rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítanak

HD hypoattentív disorder; figyelemzavar

házi gyermekfelügyelet a gyermekek napközbeni ellátását a szülő vagy más törvényes képviselő otthonában gondozó biztosíthatja, ha a gyermek állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható (pl. betegség miatt) és a szülő a gyermek napközbeni ellátását nem, vagy csak részben tudja megoldani

hebefrénia a szkizofrénia közé sorolt pszichológiai rendellenesség, amelyre a helyzethez nem illő viselkedés a jellemző

hidrofóbia a víztől való indokolatlan félelem

hidroterápia viziterápia; speciálisan felépített program a részt vevő gyerek aktuális hangulati változásaira adaptált, ezzel autisztikus

kitöréseik is mérséklődnek a foglalkozások ideje alatt

Higashi-iskola Mindennapi Élet Terápiája, célja a gyermek gyenge érzelmeinek stabilizálása, a gyermek testi, és önellátással kapcsolatos készségeinek javítása, a csoport utánzásának segítségével és a szellemi fejlődés normalizálása utánzásos ismétléssel.

hiperaktív túlzott mértékben aktív, , mozgékony csapongó, nyughatatlan

hiperkinetikus zavar ADHD néven is ismert, betegség, amely a gyermek, koncentrációs képességét, viselkedését és a nyugodt, csendes tevékenységekben való részvételi képességét érinti

hiperszelektív a környezetből jövő ingerek közül szélsőségesen keveset feldolgozó

hiperszenzitív túlérzékeny

hipesztézia érzéscsökkenés

hipotézis csak részben igazolt tételeken alapuló , a kutatást előrelendítő tudományos feltevés valamely jelenség megmagyarázására

hippoterápia gyógylovaslás; neurofiziológiai gyógytornakezelés; terápia a ló és a páciens mozgásdialógusának felhasználásával

histidinánémia a hisztidinnek a vérben mérhető megemelkedett szintje, gyakran az autizmussal együtt fordul elő

hisztéria a személyiség érésének gátoltságából eredő sajátos viselkedési forma, amelyet nem az értelmi működések, hanem érzelmek, indulatok, és ösztönök irányítanak

HKZ hiperkinetikus zavar; túlmozgásos, figyelem- vagy részképesség-zavarral küzdő gyerekek, a zavar gyakran ötvöződik autisztikus megnyilvánulásokkal

holding-terápia szoroson-tartás terápia, vagy „ölbent-tartás” terápia: alapja az a felfogás, miszerint az autista állapot oka az anyával való kapcsolat elutasítása, és hogy a gyermek kimosztható állapotából, ha anyja – a gyermek tiltakozása ellenére – karjaiban tartja, beszél hozzá, amíg ellenállását fel nem adja

holisztikus az egésztest figyelembe vevő szemlélet- és látásmód

home training otthoni foglalkozás, foglalkoztatás; olyan gyógypedagógiai fejlesztő foglalkozás, amely a gyermek otthonában történik

homeopátia hasonszervi gyógymód, nagyon kis mennyiségű hatóanyagot tartalmazó gyógyszerrel való kezelés, egyes autista személyeknél is jól alkalmazható

homeosztatisz biológiai, pszichés egyensúlyban lévő

homeosztázis a belső (testi) állapotok állandóságát biztosító és minden attól való eltérést korrigáló tendencia

homogenizálódás a viselkedési minták, a nézetek, az értékorientációk, a normák hasonlósá válnak

hospitalizáció szüleiktől tartósan – pl. kórházi tartózkodás, intézeti nevelkedés miatt – elválasztott kisgyermek jellemző tünetcsoportja

HRG Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika; preventív, habilitációs és rehabilitációs, regressziós szemléletű langyos vízben alkalmazható mozgásfejlesztési módszer, amely a meglévő mozgásfunkciókat segíti; a fejlesztő eljárás során a korai szenzomotoros korszak át nem élt, be nem épített, ugyanakkor a további magasabb szintű integrációs működéséhez nélkülözhetetlen ingereket a megkésett fejlődésű gyermekek megkapják, s alkalmazkodási válaszként fontos alapkészségeket lehet pontosabban differenciálni, ami a normális egyedfejlődés, pszichomotoros és szociális részének elengedhetetlen tartozék

hyperaktivitás fokozott mozgással járó viselkedészavar

hypermotilitás túlmozgásosság

-I-

I.Q. intelligencia quociens; intelligencia hányados, értéke átlagos értelmi színvonal esetén 100; a mentális kor és az életkor hányadosa

ICIDH International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps; a károsodás, a fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása

identifikáció azonosság, azonosulás

identitás én-azonosság, önazonosság saját magammal való azonosság tudata; az egyén szerepeinek összessége és önmagáról való tudása idioszinkratikus ideges ellenszenv, idegenkedés bizonyos dolgokkal szemben; nem szokványos, szokatlan, egyéni, reakciómód idiot savant francia kifejezés annak jelölésére, ha valaki egy területen kiemelkedő mentális teljesítményt nyújt, más területeken viszont elmaradott

IK intelligencia (értelmi) kor; a tesztekben nyújtott teljesítmény alapján, az adott életkorhoz viszonyított elmaradást jelzi

IKON-kérdőív iskolai és társas-fizikai énképet vizsgáló, önjellemző kérdőív
imbecillitás középsúlyos értelmi fogyatékoság; (már nem használt kifejezés)
imitáció utánzás
immunhiányos állapot immunhiány, immundeficit, egy sor olyan veleszületett vagy szerzett állapot van, amelyeknél a humorális vagy a sejtekből álló immunitás nem ép. Ennek következményei pl. az állandó életveszélyes fertőzések
impulzív az első benyomás hatására, gondolkodás előtt cselekvő
impulzivitás fokozott nyugtalanság, élenkség, gyakori cselekvésváltás
inadaptált alkalmazkodási képesség zavarával küzdő
inadekvát nem megfelelő; nem odaillő
incidencia egy adott időtartam alatt újonnan keletkező esetek (betegségek, fejlődési rendellenességek) gyakorisága
indirekt nem közvetlen, közvetett
individualizáció egyéni sajátosságok, a személyiség kialakulásának folyamata
indulat emberi érzelmi állapot, amikor az emberi emóciók olyan hevességgel és gyorsasággal jelentkezhetnek, hogy az intellektuális, értelmi folyamatokat is befolyásolhatják
infantilis éretlen, kisgyermekes, gyermetes
infantilizmus a személyiség megrekedése a gyermekkor szintjén, korának nem megfelelő – alacsonyabb szintű - viselkedés és gondolkodás
ingerintenzitás a fellépő ingerek erőssége
INIZAN-teszt dyslexia veszélyeztetettség kiszűrésére szolgáló eljárás
inklúzió a többségi intézmények olyan jellegű nevelő, oktató, fejlesztő tevékenysége, amely a sajátos nevelési igényű tanulók számára biztosítja az igényüknek megfelelő individuális, differenciált ellátást, és az ehhez szükséges tárgyi személyi feltételrendszert, a gyógypedagógus, illetve egyéb szakember és az eszközök biztosítása tekintetében egyaránt
inkluzív pedagógia az órávezetés igazodik a gyermekhez, a pedagógus a differenciáló, önértékelésre is alkalmas pedagógia módszereivel dolgozik, a pedagógus és gyógypedagógus között partneri a viszony, gondok esetén együtt változtatnak a módszereken, az egész tantestületben szemléletváltás történik
input bemenetei, bemenő

integráció közösségbe történő beillesztés, behelyezés
integrációs felkészítés az esélyt teremtő nevelésnek és oktatásnak az oktatási miniszter által kiadott oktatási program alkalmazásával történő megszervezése
intellektuális értelmi
intenciós szándékolt; szándékot közvetítő, kifejező
intendál szándékozik, akar
interakció személyek közti kölcsönös egymás felé irányuló cselekvés, kommunikáció, gesztus stb.
interferál kölcsönhatásba lép
internalizáció befogadás, elsősorban a külső, csoport-, társadalmi- szülői értékek, szabályok teljes elfogadása, befogadása, belső irányítókká alakulása
interoceptor test belsejéből származó inger felfogására szolgáló idegvégkészülék
interperszonális személyek közötti
intervenció beavatkozás
intézményegység az a szervezeti egység, amelyik a közoktatási intézmény, többcélú intézmény alapfeladatát (például óvodai nevelés, iskolai oktatás, kollégiumi nevelés, nevelési tanácsadás, könyvtári szolgáltatás) látja el.
intolerancia képtelenség arra, hogy elfogadjuk egy személynek vagy egy népcsoportnak a miénktől eltérő viselkedését, gondolkodásmódját
intonáció hanglejtés
introvertált befelé forduló, a belső lelki hatások, élmények iránt érzékeny, fogékony, a külső világtól elforduló
introverzió a személyiség befelé fordulása
intuíció megérezés, előérzet
invenzió újítás, találmány, ötlet
inverzió betűk felülről lefelé történő megfordítása (t-f, u-n)
inzula a halántéklebény mélyén található terület, amely fontos szerepet játszik többek közt az emocionális és emlékezeti működésekben
irreverzibilis vissza nem fordítható valamely folyamat, művelet iránya
Iskola-egészségügyi ellátás a 3-18 éves korosztály, valamint a 18 év feletti, középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevők megelőző jellegű, az egészségügyi alapellátás keretében szervezett iskola-egészségügyi ellátásban való rendszeres részvétele

iskolapszichológus olyan pszichológus, aki hivatásszerűen vesz részt a gyermekek, tanulók pszichikus fejlesztésében, egyéb lelki problémáinak feltárásában, megszüntetésében, a pedagógus, a szülő felé is segítséget nyújt, tanácsokat ad, javaslatot tesz

iskolaotthonos nevelés és oktatás az oktatás megszervezése a délelőtti és a délutáni tanítási időszakban – melyben a tanulók elsajátítják az új ismereteket, tananyagot, és a következő tanítási napokra is felkészülnek – a kötelező tanórai foglalkozások, a nem kötelező tanórai foglalkozások, a napközis foglalkozások, a mindennapos testedzés foglalkozásai időkeretében

Iskolaszék választott testület; az iskolában a nevelő és oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők és a tanulók, az intézményfenntartók, továbbá az intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítására iskolaszék alakulhat

item a feladatlap egy kérdése

izoláció elszigetelő, elkülönítő magatartás, viselkedés

izolált típus az érintett személyek a szociális környezetükről nem vesznek tudomást, szociálisan nem kezdeményeznek, illetve a kapcsolatot, közeledést elutasítják, nem értik; mozgásukat, aktivitásukat bizarrériák jellemzik

-J-

játékterápia a játék, mint diagnosztikus és terápiás segédeszköz; a játék, a játszás terápiás jelentőségének céltudatos alkalmazása

JEPQ-teszt a személyiség többdimenziós megismerését lehetővé tevő teszt

J-görbe alkalmazkodó viselkedés gyakorisági statisztikai eloszlása

job-coaching foglalkoztatási specialista; segít a fogyatékkal élő személynek abban, hogy hagyományos állást találjon a nyílt munkaerőpiacon; a job coach funkció arra az alapelvre épül, mely szerint az érintett személynek egyedi szükségletei vannak, és nem a fogyatékoság ténye határozza meg lehetőségeit, tájékoztatni kell őt a munkalehetőségekről és segíteni abban, hogy megtanulja, megszerezze és megtartsa a munkát

jogi segítségnyújtás a szociálisan hátrányos helyzetben lévők számára létrehozott intézményrendszer, amelyben a támogatottak jogaik érvényesítése és jogvitáik megoldása

során szakszerű jogi tanácsot és eljárási jogi képviseletet kaphatnak

-K-

Kalán Nényi Pihenőkertje Autista Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete
Kanner Leo 1894-1981, gyermekpszichiáter, 1943-ban Baltimorban írja le az autizmust
Kapocs Autizmus Alapítvány könyvkiadója
karakterzavar felnőtt életvitelre való képtelenség, jellemzavar

katatónia mozdulatlanság; a testtartás hosszabb ideig fennmaradó kóros rögzítettsége, amelyhez izommerevség és transz-szerű állapot járul
kategorizáció gondolati művelet, melynek során a környezet tárgyai, eseményei, személyei valamely címke alatt közös nevezőre vonhatók
kaudátusz az agy mélyebb részében fekvő idegi központ, amelynek fontos szerepe van a mozgásban

kazein a tej alvadásakor keletkező tejfehérje
keláció a káros hatású nehézfémek kiűzése a szervezetből

kényszercselekvés rendellenes megnyilvánulás, pszichés feszültséget tartalmazó és kínos érzéssel járó erős, leküzdhetetlennek tűnő belső késztetés

képesség az egyén tulajdonsága, amely genetikus tulajdonságok alapján valamilyen tevékenység gyakorlása révén fejlődik ki. Fejleszhető, a fejlesztés eredménye a kompetencia

képesség tehetség; valamely cselekvésre, teljesítményre való alkalmasság, illetve ennek mértéke

képzés meghatározott irányú oktatás, amely az általános műveltség növelését célozza, és hozzájárul a felnőtt személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához

készség a tudatos tevékenység automatizált összetevője

Keszthelyi Autistákért Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

kétoldali lateralitás nincs számottevő különbség a pl. a kezek használatánál

kevert lateralitás jobbkezes, ballábas – vagy jobbkezes, balszemes

Kézenfogva Alapítvány 1993-ban jött létre azzal a céllal, hogy országos szinten próbáljon

javítani az értelmi és halmozottan fogyatékos gyermekek és felnőttek, valamint hozzátartozóik, segítőik és a velük foglalkozó szakemberek, civil szervezetek helyzetén

kézműves-terápia az érintett személyek kézügyességét elősegítő program, amely későbbiekben a munkavégzés és az önellátás lehetőségét teremti meg számukra, a terápia jelentős viselkedészavar csökkentő szereppel is bír
KIDD-ACCESS ikonos kommunikációs programcsomag autista és autisztikus kisgyermek fejlesztésére

kinesztetikus ingerek egymásutánisága, melyet sajátos egésznek érzékelünk, és meghatározott idői szerkezete van

kineziológia a görög kinesis szóból ered, ami mozgást jelent; az izmok és a testmozgás tudománya, ami alkalmassá teszi nemcsak az átélt stresszes helyzetek oldására, hanem a személyiség-, és készségfejlesztésre is, autisztikus szorongásos állapotok oldására is jól alkalmazható, mint terápia

kiscsoportos tréning az érintett személyek szociális és kommunikációs készségeinek fejlesztése az életkoroknak megfelelő, speciális módszerekkel

klinikai pszichológus viselkedési problémák, magatartászavarok, mentális problémák diagnosztizálására, kezelésére, terápiájára szakosodott szakember

know-how szakmai ismeretek; a támogatási programok célkitűzéseinek egyik fontos végrehajtási eszköze, a szakmai tapasztalatok és a szaktudás elterjesztése, a szakértői ismeretek hatékony felhasználása

kognitív diszfunkció az értelmi működés zavara

kognitív folyamatok a megismerést szolgáló eljárások összessége észlelés, emlékezet, gondolkodás

kognitív gondolkodási, a gondolkodással kapcsolatos

kognitív terápia a pszichoterápia egy típusa, célja a páciens negatív gondolati sémáinak átalakítása;

kognitív újrastrukturálás a kognitív viselkedésterápiában használt módszer, amivel segítenek az embereknek felismerni és megváltoztatni eltorzult gondolkodási mintáikat és attitűdjeiket, és kezelni a stresszt és a tüneteket.

kognitív viselkedésterápia cognitive behavior therapy, CBT; a pszichoterápia egy

fajtája, amelyet a depresszió, szorongásos zavarok, fóbiák és egyéb pszichés rendellenességek kezelésében használnak. Az eltorzult gondolatok felismerésével és azok realiztikusabb gondolatokkal való helyettesítésével is foglalkozik.

koherencia összefüggés, összetartozás; összetartás

koherens összefüggő, összetartozó; összeilleszkedő, egységes

kohézió összetartó erő

kombináció összeállítás, társítás

kommunikációs kártya az egyéb vizuális segédeszközök közé tartozik, a tájékozódást segítő rajzok, ábrák, emlékeztető szempontok, ezek az augmentált kommunikáció eszköztárának elemei
komorbiditás egyes zavarok együtt járása, kettő vagy több probléma is jelen lehet egy időben; autizmus esetében gyakori az értelmi fejlődés zavara, az epilepszia, a hipermotilitás, a depresszió

kompenzáció kiegyenlítés, beszámítás

kompenzál ellensúlyoz, kiegyenlít, kárpótol

kompenzálás hiányosságok kiegyenlítése, pótlása

kompetencia az egyén azon képessége és hajlandósága, hogy tudását (ismereteket, képességeket és attitűdbeli jellemzőket) sikeres problémamegoldó cselekvéssé alakítsa

kompetens hozzáértő, szakértő; illetékes; az adott terület szakmai képviselője

komplexus megoldatlan, feldolgozatlan, valamilyen konfliktusból származó viszonylag önállósult, tudattalanná vált lelki probléma

kompulzív mozgások visszatérően jelentkező olyan cselekvések, amelyek kivitelezésére az érintett személy ellenállhatatlan késztetés érez

koncentráció olyan pszichikus jelenség, amikor az ingerület vagy a gátlás bizonyos agyi központokban összpontosul

koncepció felfogásmód, átfogó elgondolás, nézőpont, meglátás

kondicionálás feltételessé tevés; a feltételes reflex kialakításának folyamata; a tanulás alapvető formája

konfabuláció olyan történetek mesélése, amelyek ugyan nem igazak, de nem is szándékos hazugságok

konfliktus két vagy több ellentétes, egymást kölcsönösen kizáró motívum, vágy, törekvés egyidejű fellépése, ütközése,

konform viselkedés a társadalmi normákat elfogadó, a mások által kívánatosnak tartott mintákat követő viselkedés
konstancia állandóság; az észlelés magasrendű teljesítménye, melynek eredményeként a tárgyakról jövő ingerek változásai ellenére a tárgyak egyes tulajdonságait állandónak észleljük
kontaktus érintkezés, kapcsolat
kontextus szövegösszefüggés, szöveggörnyezet; tágabb értelemben: azok a körülmények, amelyek egy adott cselekvés, mondat stb. értelmét, jelentését befolyásolják
kontraszthatás ellenkező, ellentétes hatás
konvenció szokásrend; hagyomány, megállapítás
konvergens gondolkodás a gondolkodásnak az a típusa, amelyben a személy a problémák megoldásához főként a már ismert adatok és módszerek, illetve lehetséges újabb módszerbeli változatok legmegfelelőbbjének kiválasztásával és alkalmazásával közelít
konvulzív görcsös, vonagló
konzultáció tanácsadás, megbeszélés, szakértők tanácskozása valamilyen kérdésről, esetmegbeszélés
kooperatív tanulás a tanulók együttműködésén alapuló kiscsoportos tanulásszervezési eljárás
koordinálatlan összevissza mozgásprodukción
Korai Fejlesztő Központ pedagógiai szakszolgálati intézmény; feladata 0-3 éves korú gyermekek fejlesztése, amely megvalósítható otthoni ellátás, bölcsődei gondozás, fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gondozás, gyermekotthonban nyújtott gondozás, gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás keretében biztosított fejlesztés és gondozás, konduktív pedagógiai ellátás keretében
korreláció a különböző együtthatók kiszámításának útján megállapított összefüggés statisztikai kifejezése két változó között
kóros elmeállapot büntethetőséget kizáró ok; nem büntethető, aki a cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában – így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban vagy személyiségzavarban – követi el, amely képtelenné teszi a cselekmény következményeinek felismerésére vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék

közgyógyellátás szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapot megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentésére megalkotott ellátási rendszer
kreativitás alkotóképes tudás; az a képesség, amely lehetővé teszi, hogy rugalmasan gondolkodva, korábbi tapasztalatainkból valami újat hozzunk létre
kromoszóma minden sejtmag fonal vagy szalag formájú alkotórésze, az ember testének összes sejtje egy egész, 46 kromoszómából álló kromoszómasort tartalmaz
kronológiai kori, életkori
Kt. Köznevelési törvény; 1993. évi LXXIX. többször módosított törvény a köznevelésről
kvalitatív minőségi, a minőséggel kapcsolatos kvantitatív mennyiségi, a mennyiséggel kapcsolatos

-L-

labeling címkézés-elmélet a többségi csoport saját érdekei alapján határozza meg, hogy mely normák, szabályok érvényesek, és akik azt megszegik, azok a deviánsok
lakóotthonok különböző fogyatékos személyek, pszichiátriai betegek ellátására létesülő ellátórendszer; az ellátást igénybevevők életkorának, egészségi állapotának és önellátási képességük mértékének megfelelő szolgáltatásokat biztosítanak rehabilitációs céllal.
laktációs pszichózis pszichés probléma a szoptatási periódusban
laktóz tejcukor, a tej fontos szénhidrátja, egy liter anyatej 60 g tejcukrot, a tehéntej literenként pedig 45 g-ot tartalmaz
Lánc Szövetség civilszervezet, amely elősegíti az egészségkárosodottság miatt hátrányos helyzetű emberek és közösségeik beilleszkedését a társadalmi folyamatokba, sajátosságaik messzemenő figyelembevételével
lateralitás az egyik oldali szem, kéz, láb vezető szerepe
lázgörcs elsősorban a csecsemő- és kisgyermekkorban a nagyobb hőmérséklet-emelkedéskor görcsös tünetek alakulhatnak ki, mivel ebben az életkorban az idegrendszer ingerküszöbe még nagyon alacsony
Leiter-R teszt non verbális intelligencia teszt
limbikus rendszer a közepagyban és a körül elhelyezkedő képletek, amelyek a motivációs és érzelmi viselkedés szabályozásának funkcionális egységét alkotják

lithium endogén depresszió, periodikus unipoláris depresszió, autizmus spektrum zavar kezelésére használt hatóanyag

Little-kór mozgás- és értelmi fogyatékosággal járó szülési sérülés

logopédia a sérült beszédfejlődés és következményinek feltárására, kezelésére, megelőzésére specializálódott tudományág

logopédus a beszédben akadályozott gyermekek és felnőttek ellátására képesített gyógypedagógus

Lorna Wing dr. angol pszichiáter, autizmus szakértő; a szociális viselkedés alapján négy típusra osztotta az autisztikus spektrumon elhelyezkedő személyeket, a fejlődés során a típus változhat, nincs szó merev kategóriákról; nevéhez fűződik az autizmus kutatásának úgyszólván fellendülése a 60-as évektől

Lovaas-féle módszer behaviorista intenzív megközelítés, a behaviorista módszerek tanulási elméleten alapulnak, amely során a terapeuta olyan tanulási rendszert hoz létre a gyermek számára, melyben minden pozitív viselkedésmódot megjutalmaz, a negatívakat azonban figyelmen kívül hagyja vagy bünteti

-M-

Madridi Nyilatkozat 2002. március 20-23-án került megrendezésre Madridban az Európai Fogyatékosügyi Kongresszus azzal a céllal, hogy felhívják a nyilvánosság figyelmét az Európában élő 50 millió fogyatékos embert is megillető állampolgári, szociális, gazdasági és kulturális jogokra

magántanuló a tankötelezettség — a szülő választása alapján — iskolába járással vagy magántanulónaként teljesíthető, hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét

magasan funkcionáló az átlagosnál magasabb értelmi képességekkel rendelkező; átlagos övezetbe eső vagy annál jobb értelmi képességekkel rendelkező, relatíve jó nyelvi és némi önállósági készséggel bíró

Magyar Autizmus Alapítvány civil szervezet, amely tervei szerint megszervezi, hogy minden autizmussal élő család számára elérhetővé legyen a komplex ellátás; filozófiája, hogy az autizmus nem csupán pszichológiai-pedagógiai, hanem elsősorban orvosi, biokémiai probléma is

MAGYE Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete, alapítók: Gordosné Szabó Anna, Hatos Gyula, Szabó Ákosné Jankó-Brezovay Pálné, Mihalovics Jenő, Benczúr Miklósné, Fótiné Hoffmann Éva, Gereben Ferencné, Feketéné Gacsó Mária, Balogh József, Patakiné Barkóczy Ildikó

magzat a méhen belül fejlődő emberi lény a terhesség 12. hetétől

majorsághálózat az autizmussal élő emberek számára - az autizmus és az egyén sajátos igényeit figyelembe vevő - olyan együttműködés, amely biztosítja az autista ember élethosszig tartó lakhatását, foglalkoztatását, rehabilitációját/rehabilitációját, képzsét, hasznos szabadidő eltöltését, biztonságos és emberi életet teremtve, törekedve a mind teljesebb integrációra.

maladaptív elégtelen, hiányos vagy rosszirányú alkalmazkodás

manifesztálódás érvényesülés; kifejezésre jutás

manír modorosság, furcsaság, szokás, egyfajta magatartás

Marc Segar az „Életvezetési útmutató Asperger szindrómában szenvedő emberek számára” című könyv szerzője

Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

MAWGYI-R intelligencia teszt verbális és performációs próbákkal

MCD Minimális Cerebrális Díszfunkció, jellemzője: fokozott mozgékonyaság, figyelemzavar, tanulási nehézségek, beilleszkedési és magatartási zavarok

megadózis egyes vitaminok és ásványi anyagok nagy adagokban történő adagolása egyes viselkedésproblémák kezelésére

Melanie Bös gyógypedagógus; Németországban él, és kifejezetten autisztikus és halmozottan fogyatékos gyermekekkel foglalkozik a Családsegítő Szolgálat keretében különböző gyógypedagógiai intézetekben, a „Gyereklélek” című könyvét egy Sophie nevű autista kislánnyal való kapcsolatáról írta

MelaPure az élettani alvás és alvásritmus javítására szolgáló gyógyszernek nem minősülő készítmény, mellyel az autista, autisztikus személyek alvásproblémái is jól kezelhetőek melatonin belső elválasztású tobozmirigy hormon a természetes alvás-ébrenlét ciklusát

szabályozza, autista, autisztikus személyeknél gyakran megfigyelhető a hormon rendszertelen termelődése

mellékhatások gyógyszerek nem kívánatos és váratlan hatásainak gyűjtőfogalma; legtöbb mellékhatás teljesen ártalmatlan és gyorsan eltűnnek; egyes gyógyszeres kezelések mellékhatásai súlyosabb és hosszán tartó mellékhatások is jelentkehetnek, ezeket az orvosnak figyelemmel kell kísérnie.

mentálhigiénia a lelki egészség megőrzésének és elősegítésének tudománya

mentális értelmi, szellemi, gondolati, az értelemmel kapcsolatos

mentális kor az a kor, amelynek az egyén értelmi fejlődési szintje megfelel

mentális retardáció értelmi elmaradás (ma már nem használt kifejezés)

mentalizáció tudatolvasás; mások szubjektív élményeinek megértése; a mentalizáció kapacitása a kötődéssel kapcsolódott össze, vagyis a tudatról –sajátunkról és másokérol-azáltal tanulunk, hogy a belső állapotainkat mások megértésén keresztül ismerjük meg

mentor az integrált tanuló segítésére megbízható személy

metafizikus közvetlenül nem tapasztalható, nem látható, nem észlelhető, a fizikai megnyilvánulásokon túli

metakommunikáció nem szándékolt, nem tudatos kommunikáció, például testtartás, mimika, gesztus, az autista személy nehezen értelmezi az ilyen jelzéseket

Michael Rutter, prof. London, nevéhez fűződik az autizmus kutatásának ugrásszerű fellendülése a 60-as évektől

mimika arckifejezés

mintavétel egy nagyobb népességből, vagy csoportból korlátozott számú személy véletlenszerű kiválogatása a kapott adatok statisztikai feldolgozásához

Mit Tehetnék Érted? Autizmus Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

MMR-oltás kombinált oltás a kanyaró (morbilli), fültőmirigy gyulladás (mumpsz) és vöröshimlő (rubeola) ellen; még ma is vitás, hogy van-e kapcsolat a vakcina alkalmazása és az autizmus kialakulása között

modifikáció az öröklöttség módosulása a környezet hatására

Montessori, Maria olasz orvos- és pedagógusnő; a XX. század legnagyobb hatású óvodapedagógiai rendszerének megalkotója

morális erkölcsi, az erkölccsel kapcsolatos MOTESZ Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetsége

motiváció belső készítés, a cselekvés elindítója

motoros motorikus mozgási, mozgással kapcsolatos

MRI mágneses magrezonancia vizsgálat

mutizmus elsősorban a beszédre való szükséglet, készítés hiánya, pszichés némaság

-N, NY-

N.C.A. Nemzeti Civil Alapprogram; civil szervezetek elsősorban pályázatokon alapuló támogatási rendszere

naiv tudatelméleti zavar az érintett személy nem képes mások belső állapotait reprezentálni nem hatnak belső viselkedésvezérlésre szociális és kommunikációs zavarok, kétirányúság károsodása

naltrexon gátolja az opioidok hatását; az autizmus orvosi kezelésének kísérleti stádiumban lévő eljárása

Naltrexon ópiát antagonistá szer; rendszeres szedése mellett kompetitíven elfoglalja a szervezetben az ópiátreceptorokat, a naltrexon egy biokémiai pajzsot jelent az ópiátokkal szemben; a szer használatának szigorú feltételei vannak napirendi kártya az adott nap rendjének egy-egy tevékenységét ábrázoló kártyasorozat, amely segít eligazodást nyújtani az autista személy számára

Napsugár'67 Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

narkolepszia hirtelen kialakuló, rövid alvásroham, mely bármilyen tevékenység közben jelentkezhet, az izomtónus hirtelen elvesztésével járhat.

NAT Nemzeti Alaptanterv; Magyar Köztársaságnak a közoktatásról szóló - az 1993. évi LXXIX. törvényben, valamint annak 1995. évi módosításában meghatározott alapidokumentuma negatív transzfer ha egy feladat megnehezíti a soron következő feladat megoldását

negativisztikus valamivel szembe forduló, tagadó, elzárkózó; visszahúzó

neologizma az egyén által alkotott szavak, melyek nem szavai egyetlen nyelvnek sem, de mégis hordoznak valamilyen jelentést; az

autizmussal élő gyermekek esetén jellemző kommunikációs tünet
neologizmus egyén által alkotott szavak
neonatólis újszülöttkori
neurofiziológia az idegműködést kutató és tanulmányozó tudomány
neuroleptikum mentális zavarok és pszichózis kezelésére használatos szer, vagy gyógyszer,
neurotranszmitter idegi ingerületátvivő anyag
Nevelési Tanácsadó mint intézmény a 3 -18 éves korú gyermekek pedagógiai, pszichológiai gondozását, fejlesztését, terápiáját végzi, szoros együttműködésben a családdal, és a gyermek pedagógusaival, jelentkezhetnek a szülők, esetleg a serdülők önként is, de szükség esetén az óvoda, iskola, a gyermekorvos is javaslatot tehet a gondozásra; meghatározott esetekben a gyámhatóság előírja a gyermek vagy a család vizsgálatát, gondozását
non-verbális beszédet, beszédértést nem igénylő kommunikációs csatorna
non-verbális tesztek a logikus gondolkodást, a figyelmet, az emlékezetet vizsgálják vele, ilyen tesztekben általában az autista, autisztikus személyek jól teljesítenek
norma olyan szabály, amely kimondja, hogy bizonyos helyzetekben vagy bizonyos dolgokkal kapcsolatban, hogyan kell viselkednünk, cselekednünk vagy gondolkodnunk
normalizáció az elfogadott, társadalmilag meghatározott normákhoz való közelítés elve
normatíva a költségvetési törvényben egy naptári évre, különböző jogcímen biztosított összeg, amely minden tanulói jogviszonyban álló személy után jár az intézménynek. Megigénylése a fenntartó feladata, amely az intézmények által leadott statisztikai adatok alapján történik
nyomelemek olyan kémiai elemek, amelyek a szervezetben csekély mennyiségben fordulnak elő, azonban életfontosságúak, ide tartozik a réz, a mangán, a cink, a jód és a kobalt.
nyomonkövetés a serdülők sorskövetése, miután tanulmányai befejezése, illetve más ok miatt kikerült egy közoktatási intézmény keretei közül.

-O-

O.E.P. Országos Egészségbiztosítási Pénztár; a Kormány irányítása alatt álló, országos hatáskörű központi államigazgatási szerv
obesitas kóros elhízás
OCD obsessive compulsive disorder; kényszerbetegség; nehéz elkülöníteni az autizmustól,

mert tünetei átfedők az autizmus kényszeres repetitív, sztereotip tüneteivel
OKJ Országos Képzési Jegyzék; azoknak a szakmáknak a jegyzéke, amelyeknek elsajátítása meghatározott vizsgával és az adott szakmának megfelelő minősítéssel zárul
Oktatási Jogok Biztosának Hivatala elősegíti az oktatás résztvevőit (tanárokat, diákokat, oktatókat, hallgatókat stb.) illetve azok közösségeit megillető, oktatással kapcsolatos állampolgári jogok érvényesítését, működése során kizárólag az oktatási miniszternek tartozik felelősséggel
Oláh Róza Dr. főorvos, a gyermekpszichiáter debreceni Kenézy Gyula Kórház gyermek-pszichiátriai osztály vezetője; autizmus szakértő
OOSZI Országos Orvosszakértői Intézet; a költségvetési szerv alaptevékenysége szakvélemény készítése az igénylő (vagy hozzátartozója) munkaképesség csökkenéséről, a rokkantság fokáról, illetve speciális eredetű munkaképesség csökkenéséről, a társadalombiztosítási, állami, illetve szociális és családtámogatási ellátások megállapításához
opiátok az ópium alkotórészei vagy származékai, morfiomot, kodeint és különféle olyan alkaloidákat is tartalmaz, mint a papaverin, az opiátokat a fájdalom, a hasmenés és a köhögés csillapítására alkalmazzák a gyógyításban
oppozíciós zavar negativisztikus, ellenséges, dacos viselkedés
option-módszer az autista gyermek teljes ébrenlétét kitöltő, egyszemélyes, intenzív, elfogadó, nem korlátozó foglalkozás, nevelés, tanítás
Orff-módszer zeneterápia; kidolgozója Carl Orff (1895–1982) német zeneszerző, akinek zenepedagógiai elképzelése a zene-beszédmozgás egységének és együttes fejlesztésének gondolatára épül
organikus szervi, szervrendszeri
orientációs reakció új, szokatlan ingerre adott, fiziológiai változásokkal járó viselkedéses
Országos Esélyegyenlőségi Hálózat kiépítése 2004-ben kezdődött el a kormány és minisztérium esélyegyenlőségi politikájának, esélyteremtő programjainak támogatása, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadását elősegítő integrációs szakpolitikák közvetítése érdekében
output kimenő, kimenet

óvodáskor a harmadik életév végétől a hatodik év végéig, az iskolába járásig tart; a törvényi rendelkezések szerint a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság indoklására és javaslatára az iskolakezdés a nyolcadik életévig kitolható
önreflexió az ember saját viselkedésének, érzelmeinek értelmezése, elemzése

-P-

paradigma egy adott korszakban, adott tudományág művelését meghatározó, elfogadott előfeltevés, elmélet, kutatási módszer, eljárás
paralázia a beszédhibák azon köre, amely során egy hang ejtését a gyermek egy másik hanggal helyettesíti.
paranoia kényszerképzet; különböző mániák által jellemzett elmeállapot
parciális részleges
paroxizmus elragadtatás; a lelkesedés esetén beálló túlfokozott emocionalitás
passzív szókinccs azon szavak összessége, amelyek a beszédmegértés folyamatában az adott személy számára jelentéssel bírnak
passzív típus viszonylag jó értelmi képességekkel rendelkező személyeket tartoznak ide, ezek a gyermek, felnőttek szociálisan nem kezdeményeznek, de a közeledést passzívan elfogadják, gyakran jól irányíthatóak
patológia kórtan
Patric Bolton az „Autizmus” című könyv társszerzője
Patrician Howlin konzultáns klinikai pszichológus és főelőadó a St. George Kórház Orvosi Egyetemén, valamint a Tanulási Nehézségek Pszichológiájának tanára a St. Georges Egészségügyi Egyesületnél Londonban, az „Autista gyermekek kezelése” című könyv társszerzője, az Autizmus című folyóirat főszerkesztője
patterning therapy mintázóterápia; alternatív szenzoros csatornák használata autisztikus túlérzékenység legyőzése érdekében
PDD Pervasive Development Disorders, mélyreható, átfogó fejlődési zavar
PEABODY-teszt szókinccsvizsgáló eljárás, a passzív szókinccs szintjét méri
PECS Picture Exchange Communication System; képcserés kommunikációs rendszer; alternatív kommunikációs módszer olyan autisták számára, akik egyáltalán nem, vagy csak nagyon kevéssé beszéltek

pedagógia neveléstudomány; a nevelés elméletének és gyakorlatának jelölésére használt komplex fogalom
penetrancia az öröklődő jegy megnyilvánulásának valószínűsége
PEP-R Psychoeducational Profile Revised; képesség, és általános fejlettségi szint megközelítő felmérésére, fejlődés követésére, pedagógusok által is használható, autizmusra kialakított felmérő eszköz
percepció érzékelés, a valóságnak érzékszervi észlelése
performációs próbák a praktikus intelligenciát vizsgáló részpróbák, képrendezés, képkiégészítés, mozaikpróba
perinatális a szülés idején, a szülés körül
perszeveráció tapadás, megragadás egy adott hatáznál, szituációban, a figyelem és emlékezet makacs tapadása
perszeveráló kép érzékszerveink különleges igénybevétele után fellépő, kitartóan fennálló akarattal sem elosztható kép
pervazív átható, a személyiség egészét érintő
perzisztáló fennálló, fennmaradó
pica nem ehető anyagok megevése, rágása
PIERON-teszt figyelemvizsgáló eljárás
piktogram képjel; bizonyos autista személyeknél alkalmazható a kommunikáció megsegítésére
placebo álgyógyszer, egy gyógyszer utánzata, amelyben nincs hatóanyag
populáció azoknak az eseteknek a lehetséges teljes összessége, amelyekből egy mintát kiválasztottak
POS pszicho organikus szindróma; életkori normáktól eltérő, gyermekpszichológiai módszerekkel felderíthető, a központi idegrendszer károsodásából fakadó tanulási és magatartási deficit
posztrotációs nisztagnus forgó mozgást követő jellegzetes szemmozgás
posztura testtartás, megfigyelhető az autista személy jellegzetes testtartása
praxia célszerű, kombinált mozdulatkészség, mozgáskivitelezés
preferál előnyben részesít
preferencia előnyben, megkülönböztetett figyelemben részesített, másoknál jobban kedvelt tárgy, személy, tevékenység, stb.
prenatális magzati, születés előtti
pre-szociális még nem szocializált

prevalencia meghatározott betegségben szenvedő egyének aránya (előfordulási gyakorisága) a teljes népességben
prevenció megelőzés; a korai szakaszban történő felismerés és megelőző terápiák
preverbális a beszéd kialakulása előtti állapot
prioritás előnyt élvező, előnyben részesülő; elsőbbség
prognosztika előrejelzés
projektív teszt viszonylag strukturálatlan vagy többértelmű helyzetekkel vagy képszerű ábrákkal dolgozó személyiségmérő eljárás
proprioceptív saját test észlelése
proprioceptivitás önérzékelés, önérzékeléssel kapcsolatos
proprioceptor ingerfelvevő apparátus, mely a saját végtagjaink, vagy testünk helyzetét érzékeli
Prozac depresszió és obszesszív-compulzív betegség, bulimia nervosa, praemenstrualis dysphoria betegség gyógyszere
P-RR-AUT az Autizmussal élő Gyermekek Oktatási és Integrációs Szakértői Bizottsága, létrehozásáról az Európa Tanács Rehabilitációs és Fogyatékos-ügyi Bizottsága döntött 2003-ban
pseudodebilitás ál-értelmi fogyatékoság; szociokulturális háttér következtében vagy pszeudo- szóösszetételekben használatos, jelentése: nem valódi
pszeudo-debilitas ál-értelmi fogyatékoság; autizmus diagnózis esetében gyakran találkozunk ezzel az állapottal, csak az autizmus miatt tűnik úgy, hogy értelmi fogyatékoságról lenne szó
pszichiáter olyan orvos, akinek a szakterülete a mentális betegségek kezelése, terápiája, megelőzés
pszichiátria az orvostudománynak a mentális egészséggel és mentális betegségekkel foglalkozó ága
pszichoanalitikai mélylélektani
pszichoanalízis a lelki zavarokat az ún. tudattalan konfliktusok feltárásával és feldolgozásával kezelő mélylélektani irányzat
pszichofiziológia a lélektannak az az ága, amely a fiziológiai folyamatoknak és a lelki élet jelenségei megnyilvánulásának összefüggéseivel foglalkozik
pszichogén lelki eredetű, a lélekkel kapcsolatos; pszichés hatásokra kialakuló
pszichogenetikus lelki eredetű, lélekkel kapcsolatos
pszichológia lélektan, a lélekkel, a lelki megnyilvánulásokkal foglalkozó tudományág

pszichológus a nevelési tanácsadóban dolgozó pszichológus, szakpszichológus tevékenységének főbb területei a diagnosztika, a tanácsadás, a terápia, a szakvélemény készítése
pszichometria az oktatási és pszichológiai mérések elméletével és metodikájával foglalkozó tudományág, amely magában foglalja a tudás, a képesség és az attitűdök, valamint a személyiségjegyek mérésével kapcsolatos elméleteket és módszereket
pszichomotoros a mozgás fejlődésével kapcsolatos
pszichopatológia a kóros lelki jelenségekkel foglalkozó tudományág
pszichopedagógia a gyógypedagógia azon ága, amely a teljesítmény- és viselkedészavarokkal küzdő gyermekek nevelésével foglalkozik
pszichoszomatika az orvostudomány olyan irányzata, amely különös jelentőséget tulajdonít a test és lélek, a lelki zavarok és a testi betegségek kapcsolatának.
pszichoszomatikus lelki zavarok okozta testi tünetek, megbetegedések; lelki eredetű testi tünetben megnyilvánuló
pszichoterapeuta mentális zavarok kezelésére és pszichoterápia vezetésére képesített szakember.
pszichoterápia pszichológiai eljárások alkalmazása pszichológiai zavarok kezelésére
pszichotikus elmebetegséggel kapcsolatos; pszichózisban, elmebetegségben szenvedő
pszichózis elmebetegség;(az agyműködést érintő érzelmi, gondolkodási, a térbeli és időbeli tájékozódási zavarokkal, gyakran hallucinációkkal, érzékcsalódásokkal, téves-eszmékkel járó állapot
pubertás a másodlagos nemi jellegeknek kialakulásának kora
pulzus vérhullámok lökése az erekben, főleg az ütőerekben, az artériákban

-R-

radikális mélyreható, hirtelen, erélyes, szélsőséges, olykor erőszakos változásokra, megoldásokra törekvő
RAVEN teszt nonverbális, analitikus gondolkodást vizsgáló intelligenciateszt
receptor olyan érzék(szerv) amely a külvilág okozta ingereket felfogja; jelfogó készülék
recidivál állapotában visszaesik; viselkedésproblémája növekszik
reciprok kölcsönösséget igénylő szociális interakció

redundancia fölösleges, ismétlődő elemek, amelyek érdemleges közlést nem adnak
reedukáció visszanevelés vagy újranevelés; olyan gyakorlatok segítségével, amelyek a betegség vagy a fizikai és lelki sérülés negatív hatását ellensúlyozzák

reflex nem akaratlagos reakció, külső inger hatására történő izom-összehúzódás, amelyben az idegrendszer bizonyos részei játszanak közre; pl. bőrreflex, ínreflex, pupillareflex stb.

reflexológia testünk bizonyos területein-, mint például a talp, illetve a tenyér-tükröződnek belső szerveink, ezek a területek az úgynevezett reflexzónák, ingerlésükkel hatást tudunk gyakorolni rájuk

regredál visszaesik; visszafejlődik

regresszió visszaesés, hanyatlás, visszafejlődés
reguláció szabályozás

REHA szakkiállítás és kongresszus; 1997 óta kerül megrendezésre a Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetségének szervezésében.

rehabilitáció helyreállítás, visszaállítás: tágabb értelemben minden olyan szervezett társadalmi tevékenység, amely az önhibájukon kívül hátrányos helyzetbe került személyek társadalmi újra beilleszkedését, integrációját segíti elő; gyógypedagógiai értelmezés szerint a veleszületett ok, fejlődési rendellenesség, betegség vagy baleset miatt fejlődésben megzavart és ezért közösségi részvételben akadályozott gyermekekre, felnőttekre irányul.

rehabilitációs foglalkozás a sajátos nevelési igényhez alkalmazkodva olyan részben korrektív, vagy kompenzatív jellegű fejlesztés, amely az integrált tanuló sajátos igényével összefüggésben funkciókat, képességeket fejleszt, sérülésük esetén visszaállításukat célozza.

relaxáció ellazulás, ellazulást elősegítő gyakorlat

releváns helyénvaló; lényegre vonatkozó

Reménység Autista és Autisztikus Sérültekért Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

remisszió olyan periódus, melyben a tünetek enyhülnek, vagy eltűnnek.

repertoár már elsajátított, rendelkezésre álló készségek, tudás, összessége; terápiás eljárások összessége

repetitív ismétlődő

reprezentatív mintavétel feladata a megvizsgálásra szánt elemek kijelölése úgy,

hogyan belőlük az egész sokságra vonatkozóan megbízható következtetéseket vonhassunk le reprodukálás valaminek felelevenítés, felidézése, az eredetihez híven történő megismétlése reprodukció felidézése; az a folyamat, melyben az előzetes érzékek az eredeti ingerek jelenléte nélkül megismétlődnek

retardált megkésett, elmaradott fejlődés (ma már nem használt kifejezés)

retardáció visszamaradás, elmaradás a fejlődésben (ma már nem használt kifejezés)

retikuláris rendszer hálózatos alakzat; ellenőrzi a legtöbb zsigeri működést, a légzést, ereket

retrospektív visszatekintő

Rett-szindróma a pervazív fejlődési zavarok közé tartozó állapot csak lányokon alakul ki, normál fejlődést követően a 7. hónap és a 24. hónap között indulva, a beszéd, motoros készségek, a kézhasználat részleges vagy teljes elvesztése, amit a fej növekedésének a lassulása kísér; súlyos mentális sérülés majdnem mindig elkerülhetetlen szövődmény;

reverzibilis visszafordítható

reverzió megfordítás, a betűk sorrendjének felcserélése (pl.: ló helyett ól, még-gém), illetve tágabb értelemben a jobb-bal cserék: b-d, p-q
rigiditás merevség a gondolkodásban és a viselkedésben

Risperdal pszichotikus állapotok kezelésére ajánlott gyógyszer

risperidon a szkizofrénia kezelésére használt gyógyszer

Rita Jordan phd., pszichológus, The University of Birmingham, Anglia; az „Autisztikus gyermekek speciális tantervi szükségletei” című jelentős szakmai dokumentáció társszerzője

Ritalin metilfenidat hatóanyagú készítmény védjegyzett neve, ami egy központi idegrendszeri működést fokozó készítmény; a figyelemhiányos, hiperaktivitási betegségként (ADHD) ismert magatartási zavar kezelésére használják

rituális viselkedés pervazív zavarban szenvedő egyének saját belső késztetéseik alapján rendezett cselekvéssorozatai

Rokkantsági nyugdíj megrokkánás mellett meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén járó nyugellátás

-S, SZ-

S.N.I gyermek sajátos nevelési igényű gyermek; az a gyermek, tanuló, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, vagy pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott például dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar

S.O.N. teszt nonverbális intelligenciateszt

S.O.S. Élni Szeretnék Közhasznú Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Sabin-cseppek az amerikai bakteriológusról, Albert Bruce Sabinról elnevezett, ma általánosan ajánlott, gyermekbénulás elleni kanalas oltás, amelyben legyengített élő vírusok vannak

Sajátos Nevelési Igényű Gyermek Nevelésének Irányelve dokumentum, amely minden gyermek számára szükséges, irányadó, nevelési, fejlesztési tartalmat ír elő; sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseire törekszik.

Sally and Ann próba már jelképpé vált kísérlet az autista személy gondolkodásmódjának bizonyítására; (Sallynek van egy üveg-golyója, amelyet beletesz a kosarába, rácsukja a fedelet, és elmegy játszani. Ekkor jön Ann: kiveszi a golyót Sally kosarából, és átteszi a saját dobozkájába. Amikor Sally visszajön, hol keresi a golyót?)

savant-idiót súlyos értelmi fogyatékos különös tehetsége valamelyik területen

sclerosis tuberosa az autizmus mellett kimutatott kórkép; az epilepszia egy sajátos formája; csecsemőkori görcs; genetikai rendellenesség, amely a bőr, agy, vese és a szív rendellenességeivel jár, a bőrön kis jóindulatú daganatok keletkeznek, a bőr rendellenességek, bárhol a testen előfordulhatnak és minden esetben jelen vannak, az agy rendellenességei kis jóindulatú kortikális daganatok, amelyek rohamokat és fejlődési visszamaradást okozhatnak; SCQ Social Communication Questionnaire; Szociális Kommunikációs Kérdőív; 4-5 éves kortól használható rövid strukturált kérdőív self-koncept énkép, ahogyan az egyén saját magát másokhoz való kapcsolatában értelmezi sematikus vázlatos; minta szerint ábrázolt

Seth F. Henriett érintett autista személy; az „Autizmussal önmagamba zárva” című önéletrajzi jellegű mű szerzője, amelyben festményeit, rajzait, fotóit is egybegyűjti

Simon Baron-Cohen a brit Cambridge University autizmussal foglalkozó kutatóközpontjának vezetője; az „Autizmus” című könyv társszerzője;

Sindelar teszt a tanulási zavart okozó rész-képességeket vizsgáló eljárás és terápiás módszer

Sindelar-program a tanulási és magatartási zavarok kognitív terápiája; Brigitte Sindelar osztrák pszichológus, pszichoterapeuta komplex fejlesztő programja

skizofrénia tudathasadásos elmebetegség, amelyre a gondolkodás, az észlelés, az érzelmek és a viselkedés zavara a jellemző

SOFI Autista Csoport az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

Son-rise módszer megkísérli megváltoztatni a szülőknek és a tanároknak a gyermekkel kapcsolatban kialakított nézeteit, a szülők és a tanárok megváltozott attitűdje olyan hatást gyakorol a gyermekre, hogy attól maga is megváltozik

spektrum tartomány; színkép; választék stabilizálódás valamilyen állapot állandósulása; valamilyen helyzet megszilárdulás statikus állandó, mozdulatlan, merev statisztika tömegesen előforduló jelenségek és folyamatok számbavételével, az így nyert adatok elemzésével foglalkozó tudományág

status állapot, a testi leletek összessége

status praesens jelen állapot

stigma olyan jellemvonás megjelölése, amely alapvetően diszkreditáló jellegű

stimuláció ingernyújtás

stimulus inger; az érzékeny sejtekre (receptor vagy neuron) ható külső energia

stratégia valamilyen cél elérésére irányuló, megtervezett cselekvési rendszer

stressz ártalmas elsősorban lelki, környezeti behatásokra, nyomásra válaszként létrejövő állapot struktúra felépítés, forma, rendszer

szabályjáték egy csoport tagjainak attitűdjeihez, az általuk kialakított konszenzusos szabályrendszerhez történő igazodás, meghatározott játékforma keretein belüli játék

Szabolcsi Esőemberekért Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

szakértői vélemény komplex, pedagógiai, orvosi, pszichológiai vizsgálat, és az értelmi képességek vizsgálatának írásban rögzített megállapításai

szegregáció elválasztás, elkülönítés; külön, speciális intézményben történő oktatás, nevelés

szekretin gasztrointesztinális, gyomor-bél rendszeri hormon; van olyan felfogás, amely szerint hatékony ellenszere az autizmusnak; 1998 óta használják terápiás készítményként, és valóban eleinte bizakodásra okot adó eredményeket hozott

szekrétum különböző feladatokat ellátó mirigyváladék

szekvenciális sorbarendezett, egymást követő szelektáló kiválasztó

szemkontaktus a kommunikáció, meta-kommunikáció fontos kölcsönös eleme, kapcsolattartás közben általában 3-5 másodpercig tart, majd periodikusan, hullámzóan visszavisszatér, autista, autisztikus személyeknél gyakran hiányzik, vagy nem megfelelő

szenzibilitás érzékenység, érzék, fogékonyság, sérülékenység

szenzitivitás érzékenység, fogékonyság, a külvilág eseményeire fokozott figyelés

szenzomotoros integráció azoknak az információknak az összekapcsolódása, strukturálása, amelyeket az érzékszervek és a mozgásrendszer közvetítenek önmagukról és a külvilágról az idegrendszer felé

szenzomotoros mozgás és érzékszervekre egyaránt ható

szenzomotoros stimuláció az érzékszervek ingerlése

szenzomotoros szakasz a Piaget által definiált kognitív fejlődés első szakasza, születéstől a második életév végéig, amelyben a gyermek az érzéklek és a motoros viselkedés közötti kapcsolatokat fedezi fel.

szenzoros érzékelési, érzékszervi

szenzoros integrációs terápia tervezett és kontrollált szenzoros ingereket nyújt abból a célból, hogy kiváltsa az ingerekkel kapcsolatos adaptív válaszokat és ily módon emelje az agyi mechanizmosok szervezettségi szintjét

szeperációs félelem félelmi reakció, a szeretett személy elvesztésére

szerep a valamely státuszhoz tartozó viselkedési minták, jogok és kötelezettségek együttese

szerepjáték olyan játéktípus, amelyben a játékosok verbális úton alakítanak egy közösen elképzelt fantáziavilágot, a játékosok közötti nézeteltéréseket a szabályok, illetve az azok által meghatározott szereppel és felelősségi körrel rendelkező különleges játékos, hivatott elbírálni; a játékosok a közösen elképzelt világ egy-egy kitalált szereplőjének, a karaktereiknek a bőrébe bújnak; autista személyek csak korlátozott fokon tudnak részt venni ilyen játékokban

szeriális észlelés az észlelt jelsort felépítő elemek sorrendiségének felismerése.

szerialitás sorrendiség

szerootonin az idegsejtek által használt agyi neurotransmitterek egyike

szigetszerű képesség kiemelkedő tehetség egyetlen területen, mely az egyéb képességektől elszigetelten mutatkozik meg; autizmussal élő embereknél az

szigetszerű képességek egyes, szociális kapcsolatokat és kifejezett kommunikációt nem igénylő területeken, kimagasló képesség

szignifikáns jelentőséggel bíró, összefüggő adat

szimbolikus játék olyan játéktevékenység, amelynek során a gyermekek konkrét cselekvéseket, helyzeteket, gondolati tartalmakat, vagy tárgyakat jelekkel, jelzésekkel, más tárgyakkal helyettesítenek

szimptomatikus retardáció látszólagos, tüneti elmaradás a fejlődésben

szimptomatológus betegségek tünettanával foglalkozó

szindróma tünetegyüttes,

szintaxis mondat

Szivárvány Autizmus Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

szociabilitás társas kapcsolatok kialakítására, fenntartására irányuló készség, igény

szociál-emocionális attitűd belső motiváció az érintettség érzésére és annak befogadására; az autista személy elfogadásának fontos aspektus

szociális facilitáció az a jelenség, amikor az együtt végzett cselekvés jelentősen megnöveli az egyén teljesítőképességét

szociális fóbia a fóbiák egy fajtája, extrém félelem a társas helyzetektől és kapcsolatoktól

szociális foglalkoztatók a települési önkormányzatok által alapított és működtetett költségvetési szervek, amelyek munkaképességében megváltozott egyének számára munkavégzést biztosítanak

szociális integráció az integráció egyik lehetséges formája; a sajátos nevelési igényű gyermekek csoportját tudatosan egyesítik a kortárs csoporttal a foglalkozásokon és/vagy a tanórán kívül

Szociális Történetek Gyűjteménye hasznos eszközrendszer az autizmus terápiájában, rendkívül rugalmasan alkalmazható a szociális megértés fejlesztésére, az Autizmus Alapítvány és Kutatócsoport módszertárában

Szociális Törvény 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
szocializáció az a folyamat, amely során az egyén elsajátítja valamely társadalmi csoport kultúráját, és képessé válik azoknak a feladatoknak az ellátására, amelyek felnőtt státuszaiban várnak rá

szociometria érzelmi és kommunikációs szerkezet széles körben alkalmazott módszere, mely során valóságosan létező közösségek tagjait vizsgálják valós helyzetben, akik szubjektív kérdésekre rokonszenvi vagy ellenszenvi választással felelnek.

szokás olyan tevékenység, mely bonyolult feltételes reflexek láncolatának kiépítésén alapszik, autista, autisztikus személyeknél jellemző lehet a kialakult szokások merev rögzülése, sztereotípiává válása

szorongás nincs valós alapja; lelkiileg egészséges embereknél ez az érzés ritkán lép föl, és akkor is mint általános szorongás olyan időszakban, amikor különösen nagy a testi és szellemi igénybevétel; a szorongás fontos ismeretőjele különböző betegségeknek, pl. neurózisnak, depresszióknak, a skizofréniának, az autizmusnak

szorongásoldó szerek a szorongások oldására kifejlesztett gyógyszercsoport; minden olyan készítmény, amely ebbe a csoportba tartozik, befolyásolja az éberséget és az emlékezetet, a tanulást, hozzászokás útján lelki függőséget okozhatnak bizonyos szorongásoldók, ezért csak szigorú orvosi ellenőrzés mellett, kis adagokban és rövid időtartamra rendelhetők

sztereotip állandóan ismétlődő; gépies

sztereotípiák különböző társadalmi csoportokra vonatkozó megállapítások, amelyek egy - egy csoport vonatkozásában nagyfokú közmegegyezésen alapulnak, és időben meg lehetőségen szívósan fennállnak

szubkortikális agykéreg alatti; agykéreg alatti rétegekben lezajló működés

szubnormális az átlagostól csak kevésbé eltérő

-T-

T.B. társadalombiztosítás, a nemzetgazdaság autonóm, elkülönült társadalmi kockázatközösségen alapuló, szolidaritási elven állami garanciával működő, önálló gazdasági alappal rendelkező alrendszere

tachisztoszkóp a figyelem terjedelmét megállapító készülék

tachypnoe felgyorsult légzés

TAJ szám társadalombiztosítási azonosító jel; az egészségügyi, a szociális, a társadalombiztosítási és a magánnyugdíj rendszerrel kapcsolatos nyilvántartások azonosító kódja

taktilis tapintás, érintés, nyomás, hőmérséklet észlelése a bőrön át; tapintási

Támogató Szolgálat célja a fogyatékos személy saját lakó- helyén, lakókörnyezetében történő segítése, életvitelének megkönnyítése elsődlegesen a lakáson kívüli (köz)szolgáltatások elérésének segítségével valamint önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása

tankötelezettség az 1868 XXXVIII. törvény alapozta meg; meghatározott korhatár elérésekor törvényes következmények terhe mellett iskolába kell járni; az autista gyermekeket nevelő szülők egyik legnagyobb gondja - speciális iskolák híján - ennek eleget tenni

tanterv egy adott iskolatípus célrendszerének figyelembevételével kiválogatott és a tanulók életkori sajátosságainak, lehetőségeinek megfelelően elrendezett tanítási anyag; speciális tantervet a pervazív fejlődési zavarban szenvedő (autista/autisztikus) gyermekeket nevelő-oktató általános iskolák számára az Autizmus Alapítvány és Kutatócsoport munkatársai készítettek
tanulásban akadályozottság idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképességei, illetve a kedvezőtlen környezeti hatások folytán kialakuló, több képességterületet érintő, tartós és átfogó tanulási nehézség, tanulási képességszavar
Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság a sajátos ne-

velési igény tényét komplex – orvosi, pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológiai – vizsgálatokkal, a közoktatási törvény szellemében megállapító intézmény.

tanulási nehézség problémák a tanulási helyzetekben, egyéni és közösségi viselkedésben, táplálék-kiegészítők olyan szintetikus vagy természetes anyagok, amelyek kiegészítik, pótolják a napi táplálkozás során nem kellő mennyiségben bejutatott fehérjéket, szénhidrátokat, vitaminokat, ásványi anyagokat

társadalmi szokás olyan viselkedésminta, amely valamely közösségben elterjedt, és megmondja, hogy az illető társadalomban v. társadalmi csoportban bizonyos dolgokat hogyan kell véghez vinni

társas kölcsönhatás azok az események, folyamatok, amelyek az interakcióban résztvevő egyének érzés - és gondolatvilágában, viselkedésében végbemennek akkor, ha mások jelenlétének tudatában vannak

TEACCH kidolgozott program az autista személyek fejlesztésére; Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children

Tegretol az epilepszia kezelésére mono- vagy kombinációs terápiában, bipoláris affektív zavarok fenntartó kezelésére, a visszaesések számának csökkentésére ill. megelőzésére szolgáló készítmény

Tematikus Appercepciós Teszt TAT; figyelem mérésére szolgáló teszt

tér és az idő strukturálása autista, autisztikus személyek számára támpontokat ad a tevékenységek önálló megszervezéséhez, így teremtve meg a kompetencia érzését és a környezet kiszámíthatóságát és a biztonságérzetet

terapeuta fejlesztést, gyógyítást terápiát végző személy, pszichiáter, pszichológus, gyógypedagógus

terápia gyógykezelés; gyógymód; kúra; fejlesztés, komplex pedagógiai, pszichológiai eljárás mód a meglévő hátrányok csökkentésére

testséma a test alakja, váza

testséma önmagunkról alkotott térbeli kép, a test és környezete, valamint a test és a test részei közötti térbeli viszonyok leképezése, tudatos ismerete, funkcionális egységbe való összerendeződése az agyban

teszt próba; képesség tudás vagy személyi vonások vizsgálatára alkalmas feladatsor

Theo Peeters pszichológus, az antwerpeni Opleidingscentrum Autisme igazgatója; a kimagasló színvonalú belga autizmus ellátás megszervezője; az „Autizmus az elmélettől a gyakorlatig” című alapmű szerzője

thymus csecsemőmirigy a szegycsont mögött található, a gyerekeknél a pubertásig nagyon fejlett, ezután visszafejlődik, funkciója még nem teljesen világos, azonban nagy jelentősége van az immunológiai folyamatokban

tic egyes izmok, izomcsoportok, különösen az arcizmok területén bekövetkező, akaratlanul, automatikusan lefolyó, egyenletes rángatózása

Tinbergen Nobel-díjas állatviselkedés-kutató; nézete szerint az autizmus olyan körülmény kiváltotta állapot, melyben a gyermek a másik ember közeledését támadásként éli meg, ezért saját „védőburkába” menekül; Tinbergen gyógymódja a „szelidítésnek” nevezett terápia

tipikus jellegzetes; jellemző; sajátos tolerancia türelmesség, mások viselkedésének, gondolkodásának, másságának elfogadása

ToM Theory of Mind; a mentális képességek kiterjedt spektrumának gyűjtőfogalma, amelyek szociális interakciók sikeres lefolyásában bírnak jelentőséggel

transzfer hatás egy meghatározott ismeret elsajátítása segítő vagy gátló hatással van egy másik ismeret elsajátítására; a különböző tevékenységformák során jelentkező tanulási folyamatok egymást erősítik, egymásra pozitívan hatnak

transzferál átvisz, áttesz

TS Tourette-szindróma; egy neuropszichiátriai idegrendszeri betegség, amelyet közös szóval tic-eknek nevezett ismétlődő, akaratlan mozgások és irányíthatatlan hangadások tartós, együttes vagy váltakozó fennállása jellemez; némely esetben ezek a tic-ek helyzethez nem illő szavak, kifejezések hangos, és szintén akaratlan kimondását is magukban foglalják

tudat az emberi lelki jelenségek sajátos vonása, képesség a viselkedés előre megtervezett irányítására, s az élmények közvetlen, személyes átélésére

tudat-teória mások gondolataira való következtetés, az képesség, amely lehetővé teszi, hogy mások mentális állapotaira, érzelmeire, gondolataira, ismereteire, szándékaira, vágyaira, következtessünk, illetve, hogy viselkedésüket bejósoljuk

-U-

ULWILA-módszer a ritmusérzék, zenei hallás fokozásán túl a színek és egyszerű, speciális hangszerek alkalmazásával hangszeres zenei nevelés erre kiképzett gyógypedagógus vezetésével

UNESCO United Nations Educational Scientific and Cultural Organization; az ENSZ nevelési, tudományos és kulturális szervezete

UNICEF a világ legnagyobb gyermekvédelmi szervezete, mely közel kétszáz országában van jelen programjaival

univerzális egyetemes, sokoldalú használatra alkalmas

úszás egészségügyi célú rehabilitációt és rehabilitációt szolgál, javítja a mozgáskultúrát és az ellenállóképességet

Uta Frith londoni MRC Kognitív Fejlődési Munkacsoportjának kutatója, és a londoni University College tiszteletbeli munkatársa; az „Autizmus. A rejtély nyomában” című alapmű szerzője.

utazó gyógypedagógus az a szakember, aki gyógypedagógiai szakszolgáltatás keretében nyújt nevelési segítséget az integráltan tanuló gyermekeknek

utógondozás gyógypedagógiai eszközöket felhasználó szociális, rehabilitációs tevékenység

-V, W-

VABS Vineland Adaptive Behavior Scales; Vineland Adaptív Viselkedési Skálák; áttekintő interjú változat, széles körben alkalmazott, standardizált, félig strukturált szülői/gondozói interjú

Vadaskert Alapítvány a Gyermekek Lelki Egészségéért közvetlen célja, hogy támogassa, a gyermek- és serdülőpszichiátriai intézmény létesítését és működtetését, amely a sérült gyermekek orvosi, pedagógiai-iskolai, oktatási és szociális problémáit egy intézményen belül igyekszik megoldani

vakcina korábban a himlő elleni oltóanyag, ma általában az oltóanyagokat értjük alatta.

valid érvényes

Várpalotai Autista Világ Alapítvány az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

védőoltások olyan megbetegedések ellen, mint például a járványos gyermekbénulás, a tetanusz, a diftéria és a szamárköhögés nyújtanak védelmet; felmerült egyes körökben, hogy a

védőoltások és az autizmus kialakulása között kapcsolat áll fenn

vegetatív belső szervek idegrendszeri szabályozásával kapcsolatos

verbális szóbeli, beszéddel kapcsolatos

verbális tesztek olyan intelligencia tesztek, amelyekben a szóbeli kommunikációnak van alapvető jelentősége, az ilyen tesztekben általában rosszul teljesítenek az autista, autisztikus személyek

veszélyeztetettség olyan, magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza

vestibuláris egyensúlyérzékelési

Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesület az autizmus ügyével foglalkozó civil szervezet; az AÉE tagszervezete

vigilancia az agykéreg ébersége

Vikár András Dr. gyermekpszichiáter, drámapedagógus, a XIII. kerületi Nevelési Tanácsadó vezetője; autizmus szakértő

Viktor a 18. század végén találták a dél-közép franciaországi Aveyron erdejében, Itard, az orvos, aki gondoskodott róla és tanította, részletesen leírta viselkedését, ez alapján semmilyen kétség nem férhet ahhoz, hogy Viktor klasszikus értelemben vett autista volt.

viselkedés az élőlény más élőlények vagy kísérleti eszközök által megfigyelt aktivitása, amely az ember látható és hosszabb ideig észlelhető megnyilvánulásával jellemezhető.

viselkedéses tünetek a mentális zavarban szenvedő személy viselkedését érintik. A viselkedéses tünetek fontos szerepet játszanak a legtöbb mentális zavarban, és gyakran igényelnek specifikus kezelési programokat.

viselkedésterápia olyan módszer, amelynek célja a viselkedés módosítása és formálása, mindig az adott viselkedést kiváltó vagy megerősítő tényezőt azonosítva és manipulálva

vitaminok szerves hatóanyagok melyek számos anyagcsere-folyamathoz, a növekedéshez, a fenntartáshoz és a szaporodáshoz szükségesek

vizuális diszkrimináció látási megkülönböztetés

vizuális érzékelés látási érzékleten alapuló; a látással kapcsolatos

vizuális látási, látással kapcsolatos

vizuomotoros koordináció a látás és a mozgás összehangolt működtetése

vokális hangadással, hanggal kapcsolatos

vokalizáció hangadás

Walden-módszer megértési és problémamegoldási képességek fejlesztése kizárólag nyelvhasználatot nem igénylő feladatokban, mely a pervazív zavarok esetében eredményesen alkalmazható

Waldorf-pedagógia fejlődéspedagógia, melyben döntően az életkori sajátosságok határozzák meg a tevékenységformákat, a módszert és a tananyagot; A teljes emberi személyiség kibontakoztatásának szolgálatában áll, célja, hogy a gyermekeket a koruknak megfelelően, testi, lelki és szellemi fejlődésüket elősegítve bevezesse az emberiség története során felhalmozódott ismeretekbe; háttérben a Rudolf Steiner által leírt emberismeret áll

web-alapú kommunikáció a számítógép és az internet alkalmazása autista, autisztikus személyek kommunikációjának megsegítésére; a kommunikációs akadálymentesítés fontos eszköze

Wechsler-teszt felnőtteknél használt egyik legelterjedtebb intelligencia teszt

Weiss Mária Dr. gyermekpszichiáter, gyermekorvos, autizmus szakértő; a XIV. kerületi Nevelési Tanácsadó munkatársa

WHO Word Health Organizatio; Egészségügyi Világszervezet

Wimmer-Perner nevéhez fűződik az úgynevezett hamis vélekedési teszt, melyben az autista, autisztikus személyek rosszul teljesítenek

-Z, ZS-

zeneterápia aktív zenélés; illetve passzív zenehallgatás; a zenélés, a zenehallgatás segíti a szociális kapcsolatteremtést, csökkenti a viselkedésproblémákat

zseni kivételes képességekkel rendelkező gyermek, aki valamilyen tudomány, vagy művészeti területen életkorához képest rendkívüli teljesítményre képes

Zsolnai-módszer Zsolnai József nevéhez köthető értékközvetítő és képességfejlesztő komplex pedagógiai program

Szerkesztette: Faragó Ferenc

FORRÁSJEGYZÉK

- Autizmus Alapítvány honlapja, <http://www.autizmus.hu/ErtelmezoSzotar.shtml>
- Az Egészségügyi Minisztérium Szakmai Irányelve készítette az Autizmus Alapítvány, a Pszichiátriai Szakmai Kollégium közreműködésével
- Bakos Ferenc (1975) *Idegen szavak szótára*, Budapest, Terra Kiadó
- Bárczi Géza és Ország László (1968) *A magyar nyelv értelmező szótára*, Budapest, Akadémiai Kiadó
- Brencsán János (1986) *Új orvosi szótár*, Budapest, Akadémiai Kiadó
- David A. Statt (1994) *Pszichológiai enciklopédia*, Budapest, Kossuth Kiadó
- Dr. Bartha Lajos (1987) *Pszichológiai alapfogalmak kis enciklopédiája*, Budapest, Tankönyvkiadó
- Dr. G. Clauss és Dr. H. Hiebsch (1978) *Gyermekpszichológia*, Budapest, Athenaeum
- Dr. Kardos Lajos (1978) *Általános pszichológia*, Budapest, Akadémiai Kiadó
- Faragóné Bircsák Márta (2005) *Fogalomtár*, Budapest, SuliNova kht. kiadványa
- Juhász J., Szőke I., O. Nagy G. (1987) *Magyar Értelmező Kéziszótár*, Budapest, Akadémiai Kiadó
- Mesterházi Zsuzsa (2001) *Gyógypedagógiai lexikon*, Budapest, ELTE BGGYTF
- Nagy Sándor (1977) *Pedagógiai Lexikon*, Budapest, Akadémiai Kiadó
- R. L. Atkinson (1995) *Pszichológia*, Bp. Osiris Kiadó
- S. Baron-Cohen (2000) *Autizmus*, Budapest, Osiris Kiadó
- Theo Peeters (1997) *Autizmus - Az elmélettől a gyakorlatig*, Budapest, Kapocs Kiadó
- Uray Ágnes szerk. (1999. 1. sz.) *Autilap*, Autisták Érdekvédelmi Egyesületének lapja
- Uta Frith (2005) *Autizmus – A rejtély nyomában*, Budapest, Kapocs Kiadó